

SÖKINSATS • SID 6

Ny drönare i skarpt läge

FORSKNING • SID 8

Corona – en smygande kris

TJUGOFYRA7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#51 | September 2021

Eva Ladberg och hennes familj skulle klara sig själva i minst tre, fyra månader vid en större samhällskris. Hon delar med sig av sina bästa tips. FOTO: MELKER DAHLSTRAND

Vardagspreppa med pesto och kunskap

■ Fiskbullar och pulvermos är utbytt mot pasta och pesto. Trädgården rymmer både grönsaksodling, fruktträd, ankor och höns. Vid en större samhällskris skulle vardagspreppern Eva Ladberg och hennes familj kla-

ra sig själva i åtminstone tre, fyra månader. – Vi är bekväma i Sverige eftersom vi generellt sett har det väldigt tryggt här. Det betyder inte att man inte behöver ta eget ansvar, säger Eva.

Den som inte har möjlighet att odla eller lagra förnödenheter kan preppa genom kunskap. – Tänk till. Vad kan hända och hur löser jag det då? Sidan 14

LEDNING
Så ska ELS organiseras
Det ritas en ny karta för svensk räddningstjänst – Tjugofyra7 visar hur den ser ut. Det rör sig om totalt 11-18 ledningssystem. Sidan 9

EXTREMISM
Hjälp att bedöma oro
Snart släpps ett bedömningsstöd som ska hjälpa kommunerna att hantera osäkerhet kring våldsbejakande extremism. Sidan 4

INDUSTRIVÄRN
Dafgårds satsar på fip
Polarbrödsbranden blev en väckarklocka. Livsmedelsföretaget Dafgårds satsar på en egen räddningstjänst som även ska hjälpa till i närområdet. Sidan 17

STÖDSTYRKAN STÖTTADE VID EVAKUERINGEN FRÅN KABUL • SID 3

Mycket arbete på gång

Pandemin är inte över. Vi behöver fortsätta ha fokus på smittspridning och framför allt öka vaccinationsgraden.

Men läget är just nu sådant att MSB har kunnat avveckla sin särskilda organisation för att stötta hanteringen av covid-19, vi fortsätter givetvis att stötta men det kan nu göras i den vanliga linjeorganisationen.

Under ett och ett halvt år har vi genomfört över 200 samverkanskonferenser på olika nivåer och teman, vi har lånat ut materiel och personella resurser, mäklart resurser och klivit in för att ta ett samordningsansvar där ingen annan myndighet har ansvaret – ett exempel på det är att samordna hanteringen av många dödsfall och begravningar samtidigt.

47 särskilda nationella lägesbilder har beskrivit konsekvenser (bortom Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsens ansvar).

Under sommaren har MSB stöttat med flygande förstärkningsresurser vid 72 bränder, där den i Mönsterås i början av sommaren hade potential att bli riktigt allvarlig.

Fortfarande när detta skrivs har MSB beredskap med sex helikoptrar och fyra skopande plan. Det kan vi ha tack vare finansiering via RescEU, och vi hade möjlighet att stötta med två plan i samband med de svårsläckta bränder som drabbade Grekland i somras.

Det är bra att vara del i en europeisk gemenskap, det ger alla styrka. Förhoppningsvis tar vi nu med oss lärdomar även från pandemin som stärker det samarbetet – konkurrens om bristvaror som medicinsk skyddsutrustning och sjukvårdsmateriel har redan lett till att unionen stärkt den beredskapen bland

LEDARE

Camilla Asp
vik generaldirektör,
MSB

Det finns behov av fler åtgärder för att förebygga översvämningar, skred och andra naturolyckor

annat med nya lager för sjukvårdsmateriel, bland annat i Kristinehamn.

Sommaren har också inneburit skyfall med allvarliga konsekvenser som följd såväl internationellt som nationellt.

I Gävle föll 160 millimeter regn på ett enda dygn, motsvarande ett badkar per kvadratmeter. Händelserna skickar oss ännu en varningssignal om vilka konsekvenser klimatförändringarna kan få, som FN:s klimatpanel har varnat om.

Det finns behov av fler åtgärder för att förebygga översvämningar, skred och andra naturolyckor – och vi behöver stärka förmågan att hantera konsekvenserna av extremväder.

I enlighet med EU:s översvämningsdirektiv ska hanteringen i Gävleborg och Dalarna utvärderas och erfarenheterna fogas till gemensamma slutsatser och lärdomar från andra händelser i hela Europa under året.

Återigen har vi nytta av det gemensamma arbetet inom EU. Det är troligt att vi under de kommande åren behöver förstärka samhällets (förebyggande) skydd och beredskapen både för att hantera extrem värme och extrem nederbörd, och vi kommer att behöva bli duktiga på att återställa efteråt när broar, vägar och husgrunder sopats bort av vattenmassor.

Mycket annat är på gång också. I höst påbörjas också en ny fas i arbetet med ett samhället totalförsvaret.

MSB och Försvarsmakten har nyligen presenterat "Handlingskraft – en samlad plan för ett starkare försvar" med planeringsanta-

ganden för arbetet 2021-2025 och sex fokusområden: beredskapsplaner och krigsorganisation, ledning och samverkan, försörjningsberedskap, att ge och ta emot civilt och militärt stöd, försvarsvilja och stärkt informations- och cybersäkerhet.

MSB tog i våras fram ett sammandrag ur den nationella risk och förmågebedömningen med namnet "Kraftsamling – för stärkt civil beredskap" som tar ett bredare grepp om såväl krisberedskap som civilt försvar till stöd för utvecklingsarbetet.

MSB utreder behovet av personalförstärkning vid höjd beredskap och statliga utredningar hanterar andra viktiga pusselbitar: systemet för att varna allmänheten (VMA), skydd av civilbefolkningen och hur en nationell samordning av försörjningsberedskapen kan se ut. Utredningen om civilt försvar lämnade i våras sitt förslag kring roller och ansvar i det civila försvaret.

Uppbyggnaden av ett nationellt center för cybersäkerhet fortsätter och MSB ansvarar för att utreda en nationell nod för EU:s program för forskning och utveckling inom cybersäkerhetsområdet.

Och slutligen: i höst påbörjas nästa steg i arbetet med Rakel generation 2 – ett säkert kommunikationssystem som möter moderna krav på framförallt datakapacitet och ett efterlängtat utvecklingssteg för all insatserksamhet.

Det är mycket på gång just nu!

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Per Larsson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Maria Hansen
Journalist
010-240 51 63
maria.hansen@msb.se

Adress: MSB, Tjugofyra7, 652 12 Karlstad.
E-post: redaktionen@tjugofyra7.se
Webb: www.tjugofyra7.se
Tryck: Pressgrannar, Linköping. Tryckt på miljövänligt papper.
Upplaga: 27100.
Tryckdag: 23 september.
Nästa nummer är ute: 13 december.

4

18

20

28

NYHETER

Så ska våldsbejakande extremism förebyggas

Sidan 4

Offensiv enhet mycket snabbare

Sidan 18

Blixtnabb brandsorsak var fel

Sidan 20

Satsning mot naturolyckor i budgetförslag

Sidan 24

ERFARENHETER

Många brister i brandskyddet

Sidan 22

MIN ÅSIKT

Tillsyn – behövs vidare syn på mätbarhet

Sidan 27

REPORTAGE

Napp – efter sex år

Sidan 28

”Det var en stor lättnad”

■ Stödstyrkan deltog i evakueringen från Afghanistan

Larmet kom halv två på natten.

Vid sextiden på morgonen var MSB-anställda David på väg mot Pakistan för att ta emot nödställda som evakuerats från Afghanistan.

– Det var en stor lättnad när vi såg den sista flighten landa, säger han.

■ Medlemmar i stödstyrkan, som MSB har samordningsansvar för, brukar av säkerhetsskäl inte framträda med fullständiga namn.

David jobbar till vardags på MSB och har ingått i stödstyrkan sedan 2007. När larmet går har personerna i beredskap möjlighet att svara ”tillgänglig”, ”inte tillgänglig” eller ”återkommer”. David valde först att återkomma.

– Jag var helt yrvaken och satte mig ner och funderade över hur kalendern såg ut. Efter att jag ändrat svaret till ”tillgänglig” gjorde jag en packlista eftersom jag ändå inte kunde somna om. Strax efter klockan tre på natten kom beskedet att jag var antagen och väskan packades klart, berättar han.

I fem dagar arbetade och sov han på flygplatsen i Pakistans huvudstad Islamabad. Utrikesdepartementet, Försvarsmakten och Migrationsverket var de stora aktörerna bakom evakueringen av nödställda med svensk koppling, där även svenska ambassaden i Pakistan, MSB och Polisen deltog. Svenskarna hade också ett nära samarbete med danska myndigheter.

Davids roll gick ut på att samordna stödet till de nödställda vid mottagandet på flygplatsen och under fortsatt transport till Arlanda. Av de cirka 1 100 personer som evakuerades från Kabul – ambassadpersonal, lokalanställda med familjer, tolkar med flera – flögs drygt 800 till Arlanda via Islamabad, resten via Tbilisi, Georgien. Tre fjärdedelar av de evakuerade var kvinnor och barn.

– När de väl kom till oss började de nog slappna av och det gick generellt sett lugnt till väga. Men visst kunde man se sorgen i vissas ögon. Många familjer har splittrats. En del fick söka upp sjukvårdsteamet eftersom de blivit misshandlade av talibanerna eller var utmattade efter att ha rest 17 timmar i buss

Nödställda som precis anlänt till Islamabads flygplats. Alla i gruppen får en symbol ritad på armen för att hålla koll på vilken flight de anlänt med.

FOTO: PRIVAT

för att komma fram till flygplatsen i Kabul, där det var mycket mer kaotiskt och farligt.

Väl framme i Islamabad säkerhetskontrollerades de nödställda och fick sedan vänta på att flyga vidare i en dedikerad del av gateområdet. Många hade bara kläderna de flytt i. Grundläggande basala behov togs omhand, barnen tilldelades gosedjur, papper och kriter för att få sysselsättning. Krisstöd och samtal erbjöds.

David fick ibland hoppa in där det behövdes och hjälpte till med allt från lotsning genom flygplatsen till att dela ut mat.

Han befann sig i gateområdet när Försvarsmakten informerade om självmordsattentatet på flygplatsen i Kabul.

– Vi fick underrättelser om att IS hade grupperat kring flygplatsen och att det troligen skulle ske ett attentat. När det hände fick vi ganska snart information om att inga svenskar hade skadats. Det var en stor lättnad när vi såg den sista flighten landa och vår personal klev ut.

David säger att det är speciellt att vara med i en sådan här situation, det känns nästan som en övning. Läget är dynamiskt och man får ställa om planeringen

hela tiden. Exempelvis var det några plan som inte kunde gå till Islamabad som planerat eftersom de nödställda inte släpptes fram. Det dök också upp uppgifter om att mobilnätet i Kabul plötsligt skulle stängas ner.

Den 27 augusti avslutades evakueringen och David åkte med i det sista chartrade planet hem tillsammans med ett 50-tal nödställda. Att få vara med

när de absolut sista personerna kom ut den vägen är hans starkaste minne.

– En grupp hade fått gömma sig i kloakerna och en kvinna med sju barn som skulle med planet identifierades i Kabul i sista stund. Det är så många människoöden och jag fick vara en liten kugge i det stora arbetet med att hjälpa dom.

MARIA HANSEN

FAKTA

Stödstyrkan

MSB har samordningsansvaret för stödstyrkan, som på begäran av utrikesdepartementet ska kunna stödja utlandsmyndigheter i situationer då många svenska medborgare eller personer med hemvist i Sverige drabbas av en allvarlig olycka eller katastrof utomlands. I beredskapen och vid insatser med stödstyrkan samverkar MSB med andra berörda myndigheter och organisationer med olika sektorsansvar.

Styrkan är flexibel och sätts samman utifrån de behov som finns när katastrofen inträffar, exempelvis vid naturkatastrofer, terrordåd, stora olyckor, smittsamma sjukdomar eller politiska oroligheter.

I stödstyrkan ingår:

- MSB
- Socialstyrelsen
- Polismyndigheten
- Svenska Kyrkan
- Svenska Röda Korset
- Rädda Barnen

Utöver evakueringen från Afghanistan genomfördes de senaste insatserna med stödstyrkan under den arabiska våren i Egypten och Libyen 2011, efter stormen Haiyan i Filippinerna 2013 och jordbävningen i Nepal 2015.

Sista gruppen evakuerade anländer till Arlanda.

Så ska den våldsbejakande

En kommun där barn klarar skolan och vuxna sin försörjning är viktigast för att förebygga våldsbejakande extremism.

Det säger Josefin Bergström, rådgivare på Center mot våldsbejakande extremism (CVE).

Snart släpps ett stöd som ska hjälpa till att bedöma oro.

■ Josefin Bergström ingår i CVE:s mobila stödteam och har sedan centrets start 2018 varit i kontakt med fler än 150 svenska kommuner.

Många hör av sig via centrets stödtelefon men teamet jobbar även uppsökande, det vill säga tar kontakt med kommuner när de ser att det finns behov av stöd och hjälp.

– Stödet riktar sig till alla som genom sin yrkesroll möter människor. Ofta handlar frågorna om att man är orolig för en individ, hur man kan bedöma den oron och vilka insatser man kan sätta in, berättar Josefin.

Det kan också gälla mer organisatoriskt och strategiskt stöd, som vilka kontaktvägar som finns och vart man vänder sig med vilken information. CVE hjälper dessutom till på plats i kommunerna.

För att göra mer systematiska bedömningar och hantera osäkerheten kring våldsbejakande extremism, håller CVE på att ta fram ett bedömningsstöd.

Det första steget i stödet gäller tydligare orosanmälningar och riktar sig till en bred yrkesmålgrupp, exempelvis personal inom skola, psykiatri, sjukvård, kriminalvård och lokalpolis. Därefter följer stödet processerna i den svenska so-

cialtjänstmodellen och vänder sig främst till utredare inom socialtjänst samt lokalpolis.

Stödet är digitalt och består av tre delar plus en bilaga:

■ En processkarta som visualiserar hantering, utredning och bedömning/uppföljning för oro.

■ Ett frågeformulär med checklistor och samtalsfrågor för varje fas/aktivitet i processen.

■ En handbok med information och instruktioner.

■ En bilaga med vetenskaplig översikt och behovsinventering som ligger till grund för stödet.

Planen är att testa stödet under hösten, innan det publiceras i skarpt läge under 2022.

Enligt Josefin Bergström blir frågorna om våldsbejakande extremism ibland lite svårare än de kanske egentligen är.

– Utan den våldsbejakande extremism-oron så hade man kanske orosanmält per automatik. Den här typen av frågor är många gånger nya och ovanliga, vilket gör dom svårare att hantera.

Hon får medhåll av kollegan Lenita Törning, som är med och tar fram bedömningsstödet.

– Våldsbejakande extremism är en känslig fråga. Det är svårt att prata om det, man vill inte väcka onödiga polariserande diskussioner som kan kännas obehagliga att hantera och man har kanske heller inte språket för det. Men samverkan är en otroligt viktig del genom hela bedömningsstödet och det betonas starkt att man inte är ensam med frågan.

En välfungerande kommunal kärnverksamhet menar de är det bästa förebyggande arbe-

Josefin Bergström

Lenita Törning

En misstänkt svensk terrorist som greps i Grekland när han var på väg till Syrien för att ansluta sig till IS.

tet. Att barn klarar skolan och vuxna sin försörjning är grundläggande faktorer. Utöver det behövs bland annat utbildning, metoder och beredskap, särskilda insatser och lägesbild. De understryker att metoder som kommunen arbetar med i andra sammanhang oftast fungerar även här.

Ett viktigt förhållningssätt i det förebyggande arbetet är att bemöta personer man är orolig för med respekt, trots att oron ofta ytterst handlar om våld och terrorhandlingar. Vanliga orsaker till oro är någon form av beteendeförändring, men oron kan även vara väldigt diffus och svår att sätta fingret på.

– Var inte konfrontativ eller

Känslig fråga
”Utan den våldsbejakande extremism-oron så hade man kanske orosanmält per automatik.”

Josefin Bergström, CVE

dömande, utan våga ställa nyfikna och öppna frågor. Det handlar om omsorg för individen för dess egen skull, inte primärt utifrån det hot den skulle kunna utgöra. Det finns otaliga berättelser från exempelvis skolvärlden om elever som medvetet provocerar utifrån att man

vill ha en konfrontation och en skarp reaktion tillbaka och som bara befäster den här typen av idéer ännu hårdare, säger Josefin Bergström.

Hon nämner även vikten av att stötta anhöriga, för att de i sin tur ska finnas kvar och vara betydelsefulla för individerna i fråga.

Bakgrundsfaktorerna till varför någon dras till våldsbejakande extremism är komplexa. Däremot är de ofta desamma som vid andra destruktiva uttryck. Forskning har identifierat en rad riskfaktorer, såsom tidigare erfarenheter av kriminalitet och våldsanvändning, psykisk ohälsa, arbetslöshet,

FAKTA

Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. I Sverige finns det i huvudsak tre våldsbejakande extremistiska rörelser:

- den våldsbejakande högerextrema vit makt-miljön
- den våldsbejakande vänsterextrema autonoma miljön
- den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön

Trots stora ideologiska olikheter mellan grupperna finns det ett gemensamt drag som förenar dem. Det handlar om att de inte erkänner demokratiska principer och spelregler, vilket utgör ett hot mot grundläggande demokratiska värden.

extremismen förebyggas

FOTO: JERKER IVARSSON/AFTONBLADET/TT

en känsla av social och politisk exkludering, familjemedlemmar och vänner som är en del av en våldsbejakande miljö, brist på sociala relationer och så vidare.

– Kommunerna har enormt olika förutsättningar, problembilder och resurser, men att jobba förebyggande är något alla mäktar med och som förhoppningsvis har bäring på fler områden, säger Josefin Bergström.

MARIA HANSEN

Fotnot: Säkerhetspolisen vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över möjligheten att göra det straffbart att

inneha och se på terrorpropaganda, som till exempel avrättningsfilmer och grova vålds-

skildringar. CVE bedömer att en sådan utredning skulle vara relevant.

FAKTA

Center mot våldsbejakande extremism

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) har fyra huvuduppgifter:

- Främja utvecklingen av förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå.

- Verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet.

- Ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism.

- Samla och sprida kunskap om förebyggande av våldsbejakande extremism baserad på forskning och beprövad erfarenhet samt verka för en kunskapsbaserad praktik.

CVE är placerat inom Brottsförebyggande rådet (Brå) och inrättades den 1 januari 2018.

Magnus Ranstorp vill se ett nytt kunskapscentrum.

FOTO: SUSANNA PERSSON ÖSTE/TT

”Följ upp vart pengarna går”

Låt civilsamhället blomma – men följ upp vart pengarna går.

Det uppmanar Magnus Ranstorp, forskningsledare vid Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier (CATS), som anser att Sverige behöver en instans för detta.

■ Magnus Ranstorp var en av talarna på MSB:s webinarium om våldsbejakande extremism i Sverige, som ägde rum i augusti.

Under webinariet framgick att Sverige sticker ut jämfört med våra nordiska grannländer. Miljöerna inom nationalistisk och islamistisk extremism är betydligt större här.

– Radikal-islamismen har fått djupare tentakler i samhällskroppen och det är framförallt finansierat av skattemedel och utländska medel, säger Magnus Ranstorp.

Han pratar om den radikala islamismens ”ekosystem” där bland annat skolor, förskolor/dagbarnvård och föreningar ingår.

– Det är en oerhört lukrativ värld där man utnyttjar friskolesystemet. Vi upptäcker kontinuerligt när vi granskar finansieringen till radikal-islamistiska kretsar att de också är extremt aktiva med att hitta föreningsbidrag för läxhjälp, idrottsföreningar och så vidare.

Enligt Magnus Ranstorp

Ekosystem

”Det är en oerhört lukrativ värld där man utnyttjar friskolesystemet.”

Magnus Ranstorp, CATS

handlar mycket om bristen på transparens och han reagerar på att det saknas uppföljning och helhetsbild i många kommuner och myndigheter.

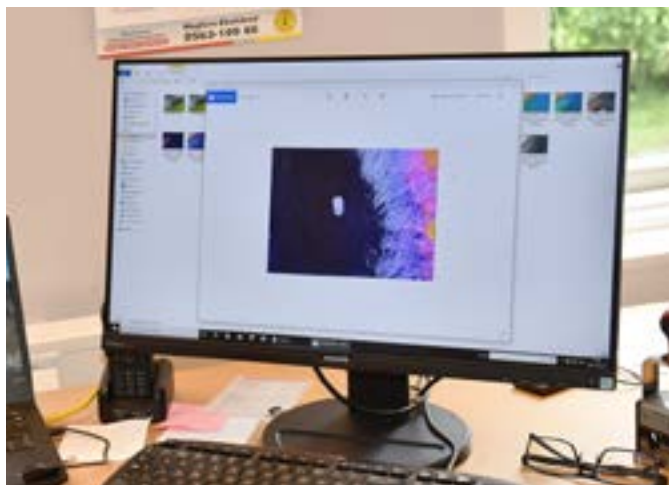
– Skolverket delar till exempel ut mycket pengar till läxhjälp. Samtidigt kan samma föreningar söka bidrag lokalt. Ingen har övergripande koll.

Därför anser han att det behövs ett kunskapscentrum där brottsbekämpande myndigheter kan verifiera vem som står bakom ansökningarna, dit myndigheter och kommuner som inte har resurser eller kunskap, kan vända sig.

– Staten måste sluta betala ut bidrag till organisationer som motverkar demokratin, och kommunal bidragsgivning måste kombineras med adekvat revision, uppföljning och utvärdering. Om man delar ut skattepengar ska man också begära en noggrann granskning. I andra länder kräver man uppföljning och utvärdering. Det är egentligen bara sunt förnuft.

MARIA HANSEN

Femåringen hittades med

Simuleringen med vattendunk visar ungefär hur det såg ut när femåringen hittades med drönarens värmekamera.

HAGFORS

Drönaren med värmekamera hade varit i drift i två veckor när räddningstjänsten i Hagfors fick ett drunkningslarm.

Snart hade drönpiloten Håkan Bengtsson lokaliserat den femåriga pojken som försvunnit från ett HVB-hem.

– Jag tror säkert att den här händelsen kan snabba på intresset hos räddningstjänsterna, säger han.

■ Dessvärre var det redan förra året när räddningstjänsten hittade pojken i Uvån i centrala Hagfors. Håkan Bengtsson, som även är ställföreträdande räddningschef, säger att utfallet är oerhört tragiskt men att insatsen i sig gick bra.

– Det vi har tagit med oss är att vår insats inte kunde ha förändrat utgången.

Tillsammans med insatsledaren Staffan Ågren berättar han om tisdagsmorgonen den 15 juni i år. Vid 8.30-tiden fick räddningstjänsten in en förfrågan från polisen om att vara tillgängliga för eftersök, då en femårig pojke hade försvunnit från ett HVB-hem i närheten av ån.

Klockan 8.48 kom drunkningslarmet. Även styrkan från Ekshärad åkte på larmet, sammanlagt deltog tolv brandmän i insatsen. Att pojken fanns i vattnet visste dock ingen med säkerhet.

– Vi la i en hansabräda och började söka vid strandkanten. Därefter fick vi i båten, från vilken två personer sökte nedströms, säger Staffan Ågren.

Cirka klockan 09.10 gick Hå-

Fågelperspektiv

”Man ser otroligt mycket bättre om man kommer upp en bit.”

Staffan Ågren, insatsledare

kan Bengtsson upp med drönaren. Den hade bara varit i drift i två veckor vid tidpunkten och redan varit till god hjälp vid flera skogsbränder. Nu var det första gången den användes för personsök.

– Vi hade funderat på om man skulle kunna upptäcka en kropp i vattnet med den och hade tänkt placera ut en person för att testa. Nu hann vi inte innan det blev skarpt läge, berättar Håkan Bengtsson.

Först gjorde drönaren två sökningar nedströms utan att finna något. Håkan använde först vanlig kamera och därefter en mix av vanlig och värmekamera.

Sedan, vid den första sökningen uppströms, kunde värmekameran urskilja någonting i vattnet från 50 meters höjd.

– Jag såg en punkt i vattnet där det var varmare. När jag zoomade in kunde jag tydligt se konturerna av kroppen. Bildkvaliteten är otroligt bra.

Drönaren fick hovra över platsen medan båten dirigerades dit. Pojken låg med skulderbladen upp och det fanns inga livstecken.

Brandmännen fick snabbt upp pojken i båten och påbörjade hjärt-lungräddning. Inom en minut tog ambulanspersonalen över, assisterade av brandmännen. Sedan flögs femåringen till Centralsjukhu-

Räddningstjänsten i Hagfors hade tidigare en drönare utan värmekamera. Deras nya hade precis tagits i drift

set i Karlstad, men hans liv gick inte att rädda.

Pojken hittades inom tio minuter efter att drönaren lyft. En drönpilot från Sunne hade larmats in för att bistå men kunde vända hem innan hen kom fram.

Vid en annan situation kan räddningstjänsten hade behövt dragga i dagar utan resultat. Just i det här fallet tror Håkan Bengtsson att båten skulle ha funnit pojken, men att drönaren underlättade och påskyndade förloppet.

– Där han låg var han inte på-

verkad av strömmen, men det är alltid svårare att hitta någon från vattenytan på grund av speglingarna, säger han.

– Man ser otroligt mycket

bättre om man kommer upp en

bit, fyller Staffan Ågren i.

Platsen där pojken hittades låg cirka 75-80 meter uppströms, tre-fyra meter från stranden på motsatt sida älven. Det var ungefär en meter djupt och 18 gra-

der i vattnet. Sly och gräs gjorde att kroppen inte kunde ses från gång- och cykelbanan intill ån. Räddningstjänstens teori är att pojken hamnat i vattnet ungefär där han hittades.

Redan dagen efter var räddningstjänsten tillbaka på olycksplatsen och simulerade händelsen. De fyllde en dunk med vatten som skulle ge ifrån sig samma värme som den lilla kroppen. Dock fick de inte utslaget de hoppats på, troligen för att dunken var för tjock.

– Vi har känt oss entusiastiska sedan vi köpte den här drönaren men håller fortfarande på att lära oss den när det kommer till personsök. Vi vet till exempel inte hur långt ner under ytan det går att se, vilket förstås har att göra med sikten i vattnet, säger Håkan Bengtsson.

Deras mål är även att bli bra på att leta glödbränder med drönaren. Andra användningsområden de kan se är exempelvis vid farliga utsläpp och så kallade grytbränder, när det

brinner nere i jordlagren.

Räddningsregion Bergslagen (RRB) har startat en gemensam drönargrupp, där Hagfors och fyra andra räddningstjänster ingår. Arbetet har precis börjat och gruppen ska bland annat ta fram lösningar för att kunna sända bilder mer eller mindre i realtid från drönarna till inre ledning på RRB, samt verka för utbildning och erfarenhetsutbyten.

Både Håkan Bengtsson och Staffan Ågren är övertygade om att drönaren, rätt använd, kan förändra en del arbetssätt och ge effektivare insatser.

– Det har slagit mig att vi bör titta över arbetssättet vid drunkningar. Om man inte ser någon vara på väg ner i vattnet, är det bättre att skicka upp drönare direkt istället för att söka på måfå. Jag tror säkert att den här händelsen kan snabba på intresset hos andra räddningstjänster också, säger Håkan Bengtsson.

MARIA HANSEN

drönare

Insatsledaren Staffan Ågren och ställföreträdande räddningschefen Håkan Bengtsson berättar om hur de hanterat den tragiska händelsen.

FOTO: MARIA HANSEN

”Viktigt att inte hålla känslorna inom sig”

Både Håkan Bengtsson och Staffan Ågren har lång erfarenhet av brandmannayrket.

– Men barn är barn. För min del kommer nog bilden från drönaren dröja sig kvar länge, säger Håkan.

■ De har jobbat på stationen i Hagfors sedan mitten av 80-talet och upplevt några tragiska händelser där barn varit inblandade, exempelvis bilolyckor och plötslig spädbarnsdöd.

– Även en död vuxen är ju speciellt, men barn är värre, säger Håkan.

– Man går tillbaka till när ens egna barn var små, tillägger Staffan.

Yrkesrollen gör det trots allt lättare: de får ett larm, klär på sig, går igenom vad som ska göras och hinner förbereda sig mentalt.

– Samtidigt är vi människor. Efteråt är det viktigt att inte hålla känslorna inom sig, då tror jag inte man blir så gammal i det här yrket, säger Staffan.

Efter olyckan i norska Måbø-tunneln 1988, där en halv skolklass från Kista omkom, menar han att svensk räddningstjänst blivit bra på debriefing.

Direkt efter insatsen med den drunknade femåringen hölls en obligatorisk debriefing

Debriefing

”Om det är någon som blir tyst håller vi ett extra öga på den personen”.

Staffan Ågren, insatsledare

tillsammans med ambulanspersonalen, där var och en fick berätta om sina upplevelser. Räddningstjänstens utbildade kamrattstödare deltog. Dessa erbjuder även stöd till den enskilde om så önskas.

– Om det är någon som blir tyst håller vi ett extra öga på den personen, säger Staffan.

– Vi har varit väldigt tydliga med att de får ringa oss när som helst. Det är bara sex personer i skiftlaget, så har någon något på hjärtat pratar vi om det direkt, inflikar Håkan.

Även morgonen efter hölls en obligatorisk debriefing på brandstationen.

Det var flera år sedan räddningstjänsten i Hagfors senast behövde hantera ett dödsfall när det kommer till barn. Håkan Bengtsson säger dock att de inte fått indikationer på att någon behöver extra stöd.

– Alla har varit riktigt samlade. Däremot tror jag att alla har minnesbilder som etsat sig fast.

För min del kommer nog bilden från drönaren dröja sig kvar länge. Tankarna kommer ofta när det blir lugnt, men det är inte så att jag inte klarar av att sova på nätterna.

Hos Staffan Ågren är det främst något annat som fastnat på näthinnan, nämligen den nyfikna allmänhetens beteende.

– Det var många poliser på plats eftersom de hade en övning den dagen. Hundgrupperna fick vara behjälpliga med att hålla upp filter eftersom folk stod och fotograferade och filmade. Det är ett orosmoment som vi inte ska behöva tänka på. Vårt uppdrag är att skydda individen, säger han.

– Det blir väldigt påträngande under en återupplivning. Många tänker nog inte på vad de gör, det har bara blivit ett beteende att ta kort på allt, men vem vill ens se bilder på ett barn utan livstecken, inflikar Håkan och skakar i huvudet.

Föregendel känner räddningstjänstens personal trygghet i att de genomförde insatsen på bästa möjliga sätt.

– När vi får larmen är tyvärr hoppet redan ute för en del personer. Det är sorgligt, samtidigt får vi ställa det mot att vi då och då räddar liv också.

MARIA HANSEN

FAKTA

Drönare

- Obemannat luftfartyg och obemannat luftfartygssystem är de begrepp Transportstyrelsen använder.
- UAV och UAS används av Försvarsmakten och Polisen, står för Unmanned Aerial Vehicle/Systems.
- RPA och RPAS är vanligt inom internationella organisationer. Det står för Remote Piloted Aircraft System.
- Drönare är begreppet i folkmun, det används av Försvarsmakten vid antagonistiskt hot och av Polisen vid misstanke om brott.
- För drönare under 25 kg krävs inga tillstånd från Transportstyrelsen så länge man flyger inom synhåll, max 120 meter över marken utom över hinder, och inte över folksamlingar. Dessa drönare omfattas av den öppna kategorin. Däremot kan tillstånd från andra krävas, som från Lantmäteriet för spridningstillstånd av bild och film, eller från den lokala flygtrafikledningen vid närmsta flygplats för flygning inom kontrollzon.
- För drönare över 25 kg, och/eller som man vill flyga utom synhåll, högre än 120 meter och i närheten av människor måste man söka tillstånd hos Transportstyrelsen. Dessa drönare omfattas av antingen den specifika eller certifierade kategorin.
- För att få flyga inom dessa kategorier krävs att fjärrpiloten har ett giltigt behörighetsbevis. Beviset får man genom att utbilda sig och genomföra teoriprover som motsvarar den kategori som flygningen avser.
- Räddningstjänst, militär, tull, polis, kustbevakning har särskilda villkor som ska sökas tillstånd för hos Transportstyrelsen. De särskilda villkoren utgår i grunden från föreskrifterna men ska kunna justeras för att passa den specifika verksamheten.
- MSB har tagit fram en vägledning som stöd i hur en flygorganisation etableras och organiseras i en kommunal räddningstjänst. Läs mer om detta på <https://www.msb.se/sv/publikationer/obemannade-luftfartyg-i-kommunal-raddningstjanst--vagledning-2.0/>

”Tegnell som har all information ända sedan december 2019, men det är när han ser filmen som han inser hur allvarligt det kan bli.”

”Hur stärker vi föreställningsförmågan utan egna erfarenheter? Det kan vara att gå från evidensbaserat till pragmatiskt förhållningssätt.”

Varför reagerade Sverige så sent på pandemin?

Varför reagerade Sverige så sent på pandemin? Varför blev en film från Italien Anders Tegnells uppenbarelse när han känt till viruset sedan länge?

– Vi kanske behöver mer praktiskt inriktad kunskap, ett förhållningssätt som går från evidensbaserat till pragmatiskt, säger Magnus Ekengren, professor och forskare vid Förvarshögskolan.

■ Den smygande pandemin är rubriken på webinariet. Magnus Ekengren studerar tillsammans med professorskollegerna Arjen Boin (Holland) och Mark Rhinard, Utrikespolitiska institutet, smygande kriser.

De har bland annat tittat på den globala uppvärmningen, spridningen av multiresistenta bakterier, långsamt verkan- de cyberhot och migrationen.

– Det är smygande kriser, långsamma samhällsstörningar som leder till samhällskriser om inte beslutsfattare handlar i tid. Vi försöker hitta mönster, vad det är som triggar agerandet och gör att beslutsfattare till slut handlar, säger Ekengren.

Och under arbetets gång dök pandemin upp. Ett väldigt tragiskt men tydligt exempel på en smygande kris, som Magnus

Magnus Ekengren

Ekengren uttrycker det. Forskarna började titta på hur den smög sig på.

– Expertrapporter har skrivit om pandemier som vi har att vänta. Säkerhetsstrategin från 2017 listade de åtta största hoten mot Sverige, där tror jag pandemier stod som nummer tre. Vi fick internationella varningssignaler, förebyggande rapporter om utbrott i Kina och Italien. Men ändå reagerade inte den svenska regeringen tidigare.

Ekengren konstaterar att WHO (Världshälsoorganisationen) och Europeiska smittskyddsinstitutet varnade om viruset i början av januari 2020. Information flödade in, kurvor och diagram visade utvecklingen. Kunskapen växte snabbt under årets två första månader.

– Men den smygande krisen övergår inte till kris i svenskt perspektiv förrän 10-11 mars. Då säger Folkhälsomyndigheten att vi har en samhällssmitta, statsministern talar och ge-

nerella strategier tas fram.

Coronakommissionen har senare pekat på senfärdiga åtgärder, speciellt för att skydda äldre. Konstitutionsutskottet har kritiserat sena åtgärder för testning, skyddsutrustning, besöksförbud, deltagargränser.

Varför blev det så? Magnus Ekengren nämner förklaringar som kommit från statsvetare: Sveriges bristande erfarenheter av större kriser; ansvarsprincipen som kan låta bra men kanske gör att man ibland inte vet vilken myndighet eller sektor som har ansvar; med ansvarsprincipen en risk för expertstyre med endast en myndighet i ledningen; oklara ansvarsförhållanden mellan kommuner, regioner och regeringen.

Men Magnus Ekengren har också fastnat för ett uttalande från statsepidemiolog Anders Tegnell. I en TT-intervju fick han frågan när han förstod att det var allvarligt. Ekengren refererar uttalandet:

”Det var när vi såg filmer från Italien. I Kina verkade man ha hanterat spridningen bra och då hade vi någonstans hopp om att det var hanterbart. Men hoppet sloknade när vi såg hur det var i Italien. Vi såg att viruset hade stark förmåga att etablera sig.”

– Tegnell som har all infor-

mation ända sedan december 2019, men det är när han ser filmen han inser hur allvarligt det kan bli. Det är människor av kött och blod, uppmaningen från sjukhuschefen i Italien till Sverige att agera. Det blir en konkretisering av konsekvenserna. Jämför det med stapeldiagrammen.

En bristande föreställningsförmåga, svårighet att tänka sig pandemins konsekvenser, är ett spår forskarna följt. Forskarna har ställt frågan till involverade om vad som överraskade dem mest.

En del svarar att vi såg den komma men agerade inte förrän vi kände att den påverkade vårt eget ansvarsområde. Andra säger att de såg pandemin komma och hade kunskap, men reagerade inte förrän den var in på bara skinnet.

– Hypotesen vi driver, vi är självkritiska, är att det kanske är dagens vetenskapliga fakta som inte framkallar den här graden av känslotidsförståelse för krisens konsekvenser. Statistiken vi matas med är mycket information och vi har kunskap. Men leder det till agerande? Och vad är det för typ av kunskap när tid och rum inte framgår? Det blir abstrakt.

Ekengren tar tidigare exempel, som att vi inte förstod flyktkrisen förrän köerna växte i Malmö.

Erfarenheter stärker föreställningsförmågan. Norges och Finlands erfarenheter från andra världskriget har tagits som exempel på att länderna reagerade tidigare än Sverige.

– Men vi kan inte kräva erfarenheter, att alla ska behöva gå igenom en kris för att bli en bra krishanterare. Så hur stärker vi föreställningsförmågan utan egna erfarenheter? Det kan vara att gå från evidensbaserat till pragmatiskt förhållningssätt. Vi kan inte sitta och vänta på evidens. Mer tids- och rumsmässigt grundad och praktisk inriktad kunskap.

– Om det var filmen som triggade till handling under pandemin, hur ska vi då utveckla och stärka vår föreställningsförmåga för snabbare handling i en smygande kris?

Som exempel tar Ekengren bland annat närmare samarbete med praktiker på platser för utbrotten, internationella utbyten med WHO och andra som slog på trumman, placera medarbetare från EU och andra internationella organisationer inom svenska myndigheter, en nationell räddningsledare med praktisk erfarenhet av kriser i statsrådsberedningen, ny teknik för kommunikation, visualisering och gestaltning.

PER LARSSON

Beredskapen genom tiderna i utställning

■ En kommande utställning ska förbättra skolelevers kunskap om beredskapen genom tiderna.

Det är MSB, Riksbankens riksbankens (RAÄ) och Statens försvarshistoriska museer (SFHM) som samarbetar

kring utställningen. Målet är att bredda skolelevers kunskap om hur Sveriges befolkning har förberett sig för att möta olika hot genom tiderna – från andra världskriget fram till i dag med klimatförändringar och pandemier.

De tre myndigheterna genomförde 2020 en förstudie bland elever i årskurs nio samt gymnasiet, om deras kunskap om beredskapen inför kriser och ytterst krig. Undersökningen visar att målgruppen har en bristande kunskap, men

ett stort intresse för frågor om hot, säkerhet och beredskap.

Vandringsutställningen planeras vara färdig nästa sommar.

För att följa projektet, besök sfhm.se/beredskapsutstallning.

Vid årsskiftet blir det krav på att alla tillhör ett större ledningssystem. Curt Byström, räddningschef i Nordmaling, kallar det den största förändringen för svensk räddningstjänst sedan hästarna byttes ut mot automobiler.

FOTO: PAVEL KOUPEC

Blir max 18 ledningssystem

Det ritas en ny karta för svensk räddningstjänst.

Vid årsskiftet är det krav att alla tillhör ett större enhetligt ledningssystem (ELS) med kapacitet att hantera stora och svåra händelser.

■ Totalt får Sverige 11-18 ledningssystem, lite beroende på hur man räknar.

Kartan på nästa uppslag visar hur räddningstjänst-Sverige formerar sig.

De enda som i dagsläget inte har en lösning redo är fyra räddningstjänster som täcker in nio kommuner i vad som kallas Räddningsregion Mälardalen.

Det handlar om Räddningstjänsten Mälardalen (sex kommuner), Eskilstuna, Flen och Strängnäs. Men klart är att de ska hitta lösningen tillsammans.

– Vi har haft en första politisk avstämning med alla nio kommunerna. En omvärldsanalys är gjord, vi har en bild av hur det ser ut, en prisbild och vad olika samarbeten kan ge, säger

Christer Ängehov, förbundsdirektör i Mälardalen.

De nio kommunerna står inför fem alternativ. Det handlar om att ansluta till Ledningssystem Linköping, Södertörn/Sörmlandskusten, Räddningsregion Mitt eller Bergslagen. Den femte lösningen är att köra i egen regi.

– Vi har redan gemensam ledning med centralen i Eskilstuna. Men ska vi fortsätta på egen hand i Räddningsregion Mälardalen behöver vi skapa någon form av redundans. Tappar vi den inre ledningen måste vi kunna koppla oss till någon annan, säger Christer Ängehov.

Just nu är man i diskussionsstadiet. Räddningscheferna har i uppdrag från politikerna att försöka hitta en gemensam lösning. Ett inriktningsbeslut behövs om hur man går vidare.

I sydöstra Sverige bildas tre ledningssystem. Men när den riktigt stora händelsen inträffar blir de tre ett. Räddningsregion Sydöstra Sverige omfattar då Blekinge, Småland, Östergötland och en bit av Sörmland. Det handlar om 53 kommuner

som blir en enda stor resurs.

Samma lösning skapas söder om Väneren där tre ledningssystem i Västra Götaland vid behov blir ett.

Ett tungt skäl att i grunden ha tre system är i båda regionerna att inte förlora den lokala närvaron (se artiklar sidan 12). Det är de här konstellationerna som gör det svårt att sätta en siffra på antal ledningssystem i landet.

I norra Sverige har ambitionen varit att hela Västerbottens och Norrbottens län ska bilda ett ledningssystem. Men i maj pausades arbetet.

– Tyvärr när vi inte målet. Vi i Nordmaling, tillsammans med Vännäs och Bjurholm, har ett stort behov av att vara med i en större region. Nu fördjupar vi samarbetet med Umeåregionens brandförsvär, och för ELS är vi välkomna in i RC Nord. Men det är synd att det inte gick att sy ihop båda länen just nu, säger Curt Byström, räddningschef i Nordmaling.

RC Nord kommer bestå av 17 kommuner, kustkommunerna i Västerbotten och Norrbottens

tio nordligaste kommuner. R10 består av tio inlandskommuner. Därtill finns Piteå-Älvsbyn som just nu framförallt diskuterar med R10.

– Jag tyckte vi var nära och hade konstruktivt arbete. En skillnad i uppfattning var storleken på organisationens uppbyggnad. Vi har därefter tillsammans med R10 fört en dialog om hur ett framtida ledningssystem skulle kunna se ut, tillsammans och/eller med andra. Vi är öppna för olika lösningar, säger Tobrbyörn Johansson, räddningschef i Piteå-Älvsbyn.

Storlek på kommuner kan göra att perspektiv på frågor skiljer. Några få är befolkningstäta, andra ytmässigt mycket stora men med få invånare.

Ett annat perspektiv är att länen har få räddningstjänstförbund. De 29 kommunerna har 23 räddningschefer som givetvis har synpunkter.

– Det är klart det är lättare om tre eller fem resonerar än 23. Vi i RC Nord kände nog att vi inte tog oss fram i tillräckligt snabb takt, att vi satt fast i vis-

sa avgörande frågor. Nu måste vi lägga krut på att utveckla vårt. Men jag tror tiden gör att vi närmar oss varandra och vi har fortfarande avstämningsmöten varannan månad, säger Mattias Hagelin, räddningschef i Skellefteå.

När ambitionen med ett system pausades vände R10 och Piteå-Älvsbyn blicken söderut.

– Arbetet har fortsatt på var sitt håll och vi har haft ett första samtal med Jämtland/Västernorrland. Det är där vi står i dag, men inga dörrar är stängda, säger Magnus Öhman, räddningschef i Arvidsjaur.

Samtidigt pågår ett regionsamarbete med återkommande möten om att få ihop hela Norrland, ner till Falun/Gävle.

– I dag har vi en räddningscentral i Luleå, det går inte att bygga redundans kring det, säger Mattias Hagelin.

I hela Norrland finns fyra räddningscentraler. Det är en bra bit mer än halva Sverige som kan bli ett ledningssystem, men det målet är långsiktigt.

PER LARSSON

BERGSLAGEN

- 42 kommuner, 17 räddningstjänster 740 000 invånare, 48 000 kvadratkilometer.
- Har varit igång sedan maj 2020, upplevs fungera bra. Omfattar hela Värmlands och Örebro län, stora delar av Dalarna. Därtill några kommuner i Västra Götaland och Västmanland.

ÄLVSBORG/ SKARABORG

- Tre ledningssystem, varav två redan är i drift och ett startas vid årsskiftet kommer vid behov gå samman och bli ett gemensamt stöd för området. Det handlar bland annat om res-
dandans mellan ledningscentraler och kunna bistå varandra med resurser. Totalt omfattar det 23 kommuner och 6 räddningstjänster.

LC54

- 8 kommuner, 3 räddningstjänster, 212 000 invånare, 5 900 kvadratkilometer.
- Räddningstjänsterna Norra Älvsborg, Mitt Bohuslän och Orust har redan i dag ett fungerande ledningssystem.

Västra/Östra Skaraborg

- 11 kommuner, 2 räddningstjänster 192 000 invånare, 7 600 kvadratkilometer.
- Räddningstjänsterna Västra Skaraborg och Östra Skaraborg kommer från årsskiftet ha gemensamt ledningssystem med vakthavande personal vid centralen i Skövde.

LC53

- 4 kommuner, 1 räddningstjänst, 78 000 invånare, 2 700 kvadratkilometer.
- Samhällsskydd Mellersta Skaraborg ska i grunden driva eget ledningssystem.

VÄSTRA RÄDDNINGSGREGIONEN

- 30 kommuner, 16 räddningstjänster, 1,6 miljoner invånare, 25 000 kvadratkilometer.
- 14 kommuner har varit igång sedan 2019, då kallat Göteborgsregionen. Fyra nya kommuner från årsskiftet.
- Halland, inklusive Båstad, samt Södra Älvsborg avsluts sannolikt något senare.

SKÅNE

- 32 kommuner, 16 räddningstjänster, 1,4 miljoner invånare, 11 300 kvadratkilometer.
- Skåne har i dag tre ledningscentraler. Arbeta pågår om de ska ses som ett ledningssystem. I dag finns ledningscentralerna i:
 - Rsyd, Malmö som leder 21 kommuner.
 - Skåne Nordväst som leder 6 kommuner från Helsingborg.
 - Kristianstad som leder fem kommuner från Kristianstad.

RÄDDNING I SAMVERKAN

- 18 kommuner, 7 räddningstjänster 480 000 invånare, 28 000 kvadratkilometer.
- Räddningstjänsterna Dala Mitt och Gästrikre drivande. Till dem har Rättvik och Smedjebacken anslutit. Startar vecka 40, Hälslinglands sex kommuner ansluter första kvartalet 2022. Räddningscentral i Falun.

RÄDDNINGSGREGION MITT

- 25 kommuner, 7 räddningstjänster, 2,5 miljoner invånare, 39 000 kvadratkilometer.
- Har varit i drift i sin nuvarande form sedan 2016. I huvudsak stora delar av Stockholms och Uppsala län samt Gotland. Gotland står för nästan 40 procent av ytan.

Mälardalen – ej bestämt

- Räddningsregion Mälardalen, 9 kommuner, 4 räddningstjänster, 390 000 invånare, 4 500 kvadratkilometer.
- Räddningstjänsterna Mälardalen, Eskilstuna, Strängnäs, Flen.
- Har inte tagit beslut om var de ska ansluta eller om de ska bilda eget.

SÖDERTÖRN/ SÖRMLANDSKUSTEN

- 14 kommuner, 2 räddningstjänster, 740 000 invånare, 9 400 kvadratkilometer.
- Södertörn och Sörmlandskusten samarbetar under en räddningscentral inklusive ledningsfunktioner och en gemensam räddningschef i beredskap. Långtgående samarbete med Räddningsregion Mitt.

RÄDDNINGSGREGION SYDÖSTRA SVERIGE

- 53 kommuner och 37 räddningstjänster har tre ledningssystem och kan vid behov snabbt ställa om till ett enda ledningssystem. Totalt närmare 1,6 miljoner invånare, 45 000 kvadratkilometer.

Ledningssystem Linköping

- 14 kommuner, 7 räddningstjänster, 510 000 invånare, 11 500 kvadratkilometer.
- Omfattar Östergötlands län förutom Ydre samt Västra Sörmlands räddningstjänst.

Ledningssystem Jönköping

- 30 kommuner, 23 räddningstjänster 800 000 invånare, 29 000 kvadratkilometer.
- Jönköpings, Kronobergs och Blekinges län, Ydre, samt Hultsfred, Vimmerby och Västervik i norra Kalmar län.

Ledningssystem Kalmar

- 9 kommuner, 7 räddningstjänster 180 000 invånare, 5 200 kvadratkilometer.
- Omfattar kommunerna i södra och mellersta Kalmar län.

Så här organiseras i ledningssystem

Flera tänkbara lösningar längst i norr

- Ambitionen har varit att hela länen Norrbotten och Västerbotten ska ha ett gemensamt ledningssystem. Just nu är arbetet vilande, men förhoppningen är fortfarande att det ska bli verklighet.
- Sedan diskussionerna strandade jobbar RC Nord, R10 och Piteå-Älvsbyn vidare på var sitt håll. R10 och Piteå-Älvsbyn diskuterar även tillsammans och sonderar terrängen söderut mot Räddsam YZ. Det poängteras att inga dörrar är stängda åt något håll.
- Samtidigt pågår ett regionsamarbete med återkommande möten för att koppla samman hela Norrland ner till Falun/Gävle. Men det målet är långsiktigt.

RC NORD

- 17 kommuner, 15 räddningstjänster, 430 000 invånare, 110 000 kvadratkilometer.
- Tio kommuner i Norrbotten och fyra i Västerbotten är klara, ytterligare tre i Västerbotten kommer ansluta. Här finns de tre befolkningsmässigt stora kommunerna Umeå, Luleå och Skellefteå. Sveriges till ytan tre största kommuner Kiruna, Jokkmokk och Gällivare står för 50 procent av ytan.
- Verkar troligt att RC Nord inledningsvis startar ett ledningssystem.

R10

- 10 kommuner, 10 räddningstjänster, 48 000 invånare, 63 000 kvadratkilometer.
- Tio kommuner i inre delen av Västerbotten och Norrbotten. Stora ytor, deltidskårer.

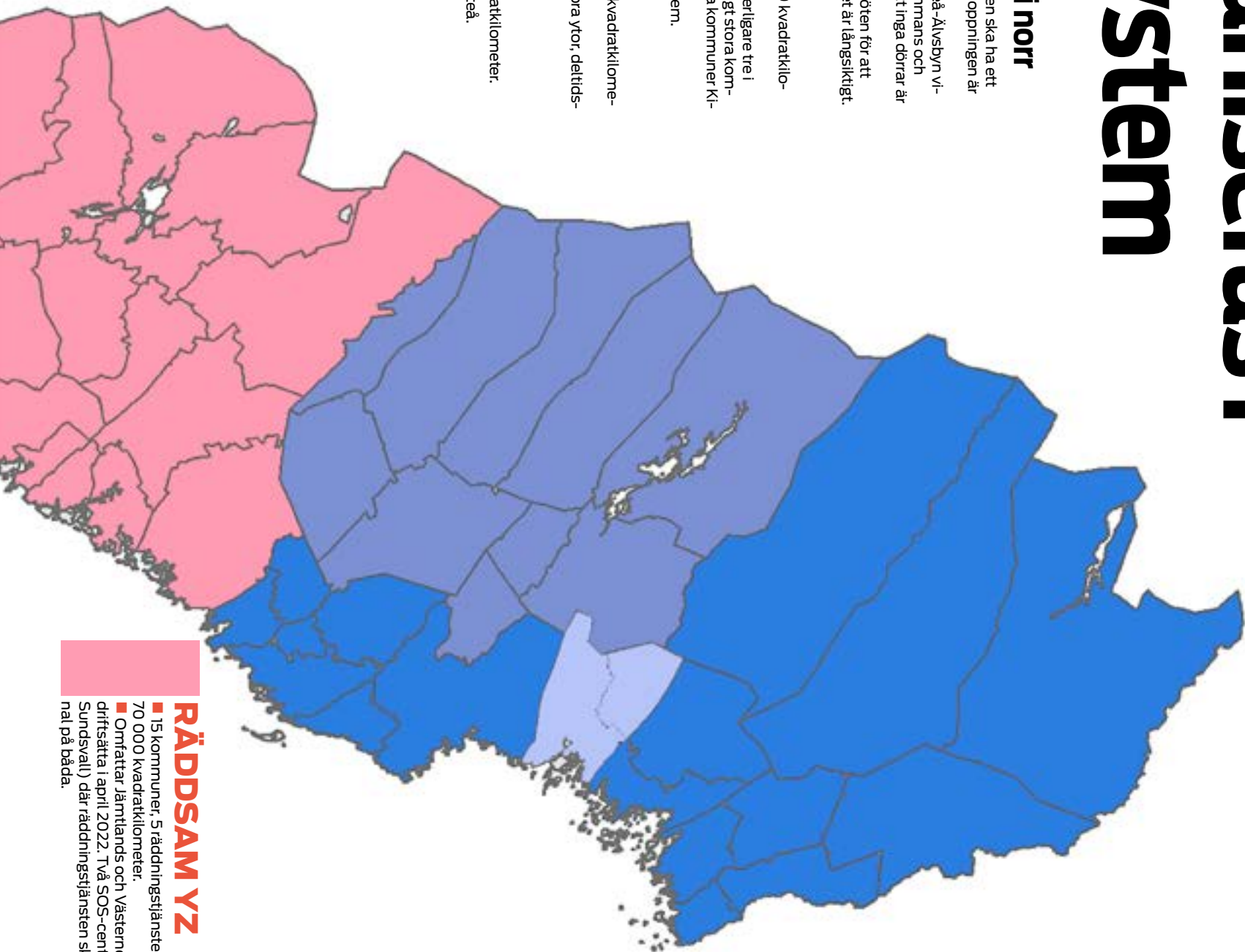
PITEÅ-ÄLVSBYN

- 2 kommuner, 1 räddningstjänst, 50 000 invånare, 6 500 kvadratkilometer.
- Piteå-Älvsbyn har gemensam räddningshämnad, heltidskår i Piteå.

FAKTA

Ledningssystem

- Räddningstjänsten utreddes efter skogsbrandssom-maren 2018. Slutsatsen var bland annat att många räddningstjänster var för resursvaga, det behövs större ledningssystem för att hantera svåra händelser.
- I oktober 2020 fattade riksdagen beslut om lagändring-ar i LSO, lagen om skydd mot olyckor. De innebär bland annat att: samverkan och samordning mellan kommunernas räddningstjänster ska utvecklas, alla räddningstjänster ska ha ett ledningssystem med ständig bemanning.
- Lagändringarna började gälla 1 januari 2021, men kommunerna hade ett år på sig att uppfylla vissa av dem, bland annat kraven på ledningssystem.
- I januari 2021 skickade MSB ut förslag till föreskrifter kring lagändringarna på remiss, svaren skulle vara inne i april. Under sommaren fastställde MSB föreskrifterna.

RÄDDSAM YZ

- 15 kommuner, 5 räddningstjänster, 376 000 invånare, 70 000 kvadratkilometer.
- Omfattar Jämtlands och Västermorlands län. Plan att driftsätta i april 2022. Två SOS-centraler (Östersund och Sundsvall) där räddningstjänsten ska ha ledningsperso-nal på båda.

Tre system – en region

■ 53 kommuner kopplas samman i sydöstra Sverige

I sydöstra Sverige etableras tre ledningssystem.

Men när det brakar till rejält, då ska de tre snabbt kunna bli ett.

■ – Händelser får inte bli så stora att vi inte reder ut dem. Samtidigt får vi inte tappa den lokala närvaron, det är det stora budskapet, säger Göran Melin, ställföreträdande räddningschef i Jönköping.

Ända sedan skogsbränderna i Västmanland 2014 har man varit medvetna om behovet att stärka förmågan. Nu finns också kravet.

Från Katrineholm i norr, öster om Vättern och ner till Blekinge bildas tre ledningssystem i nära samarbete. Det omfattar 53 kommuner, fem län och lite till.

Upprinnelsen till Räddningsregion sydöstra Sverige var skogsbränderna 2018 när det behövdes hjälp med de stora bränderna norrut.

Storgöteborg, Skåne och Räddsam F i Jönköpings län förde diskussioner om vem som skulle hjälpa vem. Jönköping tog kontakt med grannarna i Östergötland och Kalmar, och Älvdalen erbjöds 60 personer.

– Bilda kluster var elegant. Efter det hörde vi oss för med de andra länen om att ingå i en region där vi bland annat kunde jobba med utvecklingsfrågor.

Då skulle vi också ha tillgång till en IPF (inriktnings- och prioriteringsfunktion) för att mäkla resurser.

Det har lett till närmare samarbete, och nu beslut om att vid extremt svåra händelser är man en enda storregion.

– Det är tre ganska resursstarka system som är tänkta att klara sin belastning, och ganska högsådan. Men när det blir riktigt illa, då finns räddningsregionen. Den finns också för arbetet med civilt försvar.

De tre ledningssystemen kommer att ha gemensam lägesbild, det skapas gemensamt arbetssätt med Rakel.

– Vissa delar har sin bas i räddningsregionen, andra delar i respektive ledningssystem.

Räddsam F, Kronoberg, Blekinge samt tre kommuner i norra Kalmar bildar ett ledningssystem.

– Vi är 30 kommuner och 22 räddningstjänster, tycker vi hittat en bra balans. Vi har mycket bra samarbete med SOS. De har andra kompetenser än vi kan uppbringa, kan snabbt fördela om resurser. Där finns synergieffekter vi aldrig kan uppnå på egen hand.

För att inte tappa den lokala förankringen tas 30 kommunpärmar fram, med information om kontakter, hur kommunen hanterar olika frågor. Arbetet måste även i framtiden stödja

de kommunala handlingsprogrammen.

– Vi såg tidigt problemen när polisen regionaliserades, vad som tappades. Känner alla att det finns lokal närvaro och att vi samtidigt klarar stora och svåra uppdrag, då är vi hemma på båda fronterna. Men det kommer kräva mycket dialog för att lära känna varandra, säger Göran Melin.

Södra och mellersta Kalmar län bildar ett ledningssystem med nio kommuner, det minsta både till yta och befolkning av de tre.

– Vardagshändelserna reder vi ut själva. Nu skapar vi ett bra system för stora händelser, säger Karl-Johan Daleen, räddningschef i Kalmar.

Men visst finns det utmaningar, konstaterar han.

– Självklart, vi har ju precis börjat. Bland annat jobbar vi med hur våra tre ledningscentraler ska stötta varandra i vardagen, så vi inte är främmande för varandra när det sker en större händelse.

Räddningstjänsten i Kalmar huserar i en ny brandstation där även trygghets- och larmcentral för en rad kommunala tjänster är placerad. Samtidigt som ett ledningssystem bildas för större delen av Kalmar län pågår också en utredning om att de nio kommunerna bildar förbund.

I Östra Götalands ledningssystem kommer hela Östergötland – förutom Ydre – samt Västra Sörmlands räddningstjänst ingå. Totalt 14 kommuner.

– För oss är det som nu växer fram en naturlig och nödvändig utveckling. Vi har haft räddningscentral i Linköping i cirka tio år och sedan 2015 löpande anslutit flera kommuner till ledningssystemet. Personalen i räddningscentralen är specialister, arbetar enbart med övergripande ledning och varvar inte med andra uppgifter, säger Jonas Holmgren, chef för operativa avdelningen vid räddningstjänsten Östra Götaland.

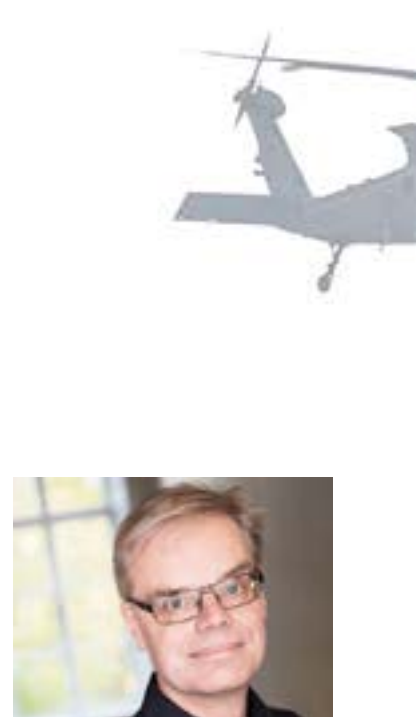
Han konstaterar att ambitionen varit att man ska leva upp till föreskrifterna, men också ta steg framåt.

– Vi har ju tagit principbeslut om tre ledningssystem, tre ledningscentraler. Samverkan är förberedd och vi har som kommuner kommit närmare varandra. Generellt blir det en effektivare hantering.

Jonas Holmgren gillar de förändringar som krävs och nu görs.

– Det är en tydlig ambitionshöjning, och då får man vara beredd på att den innebär justerade arbetssätt och att resurser behöver tillskjutas den övergripande ledningen.

PER LARSSON

Storregion

”Det är tre ganska resursstarka system som är tänkta att klara sin belastning, och ganska hög sådan. Men när det blir riktigt illa, då finns räddningsregionen.”

Göran Melin, stf räddningschef Jönköping

Lokalt perspektiv viktigt

I Västra Götaland är en liknande lösning på gång som i sydöstra Sverige.

Tre ledningssystem som bildas har för avsikt att bli en enhet om det blir en riktigt svår händelse.

■ Ett ledningssystem drivs av Norra Älvsborg, Mitt Bohuslän och Orust, ett av Västra och Östra Skaraborg och ett av Samhällsskydd Mellersta Skaraborg.

– Vi har provat att sköta driften av vår ledningscentral från Falköping och omvänt med gott resultat. En samverkan för att säkra tillgången till kompetens, redundans och uthållighet, säger Hans Darnemyr, förbundsdirektör i Norra Älvsborg.

Darnemyr konstaterar att de förändringar som krävs känns naturliga, Norra Älvsborg har jobbat med inre befäl sedan 2010.

– Vi har ett väl fungerande ledningssystem redan i dag, sedan 1 juli jobbar vi med gränslös räddningstjänst.

– Det nationella målet, att skapa effektiva ledningssystem, är både bra och nödvändigt. Personligen är jag tveksam till den snabba och, som jag upplever det, forcerade hanteringen för att nå dessa mål. Beslut om det ramverk som ELS utgör fattades i slutet av juni för att gälla från 1 januari. Tror att bättre framförhållning alternativt senare uppstart hade skapat bättre förutsättningar för slutresultatet.

– Sedan tror jag man ska passa sig för

allt för stora organisationer som kommer för långt från verkligheten. Lokala perspektiv och de rätta kontakterna är viktigt.

Mellersta Skaraborg är det minsta ledningssystemet med fyra kommuner – Falköping, Götene, Skara och Tidaholm – och 80 000 invånare.

– Det som gör att vi klarar det trots att vi är rätt små är att vi har heltidsstyrkor i alla fyra kommunerna, vi har gott ställt med gripbara ledningsnivåer. Det är framförallt operativa resurser som behöver förstärkas när det händer något större, om inte våra egna förstärkningsresurser med frivilliga brandmän räcker till, säger samhällsskyddschef Pontus Düring.

PER LARSSON

Ett eller tre system i Skåne?

■ I Skåne finns tre ledningscentraler, och ska så göra även i framtiden. Det finns flera skäl till det, bland annat att centralerna i Helsingborg och Kristianstad även ansvarar för andra kommunala larm.

Men om Skåne ska betecknas som ett eller tre ledningssystem är inte helt givet.

– Räddningscentralerna i Skåne samordnas av en regional räddningschef, motsvarande räddningschef i beredskap, och kan därmed betraktas som ett ledningssystem i dagsläget. Samtidigt har vi lite olika arbetssätt, i den aspekten är vi inte ett system. Inför implementeringen av ELS i Skåne pågår nu diskussioner vilka eventuella förändringar som bör göras för att anpassa dagens fungerade system till ELS, säger Joel Johansson, regional utvecklingsledare av ELS i Skåne.

Göteborgsregionen var 14 – snart är de 30

Hösten 2019 startades gemensam operativ ledning för 14 kommuner i Göteborgsregionen. Nästa år är de 30.

■ – Frågan om att ansluta har kommit från våra grannar, de anser sig själva inte vara tillräckligt stora för att ha ett ledningssystem enligt de nya föreskrifterna. Vi vill inte stoppa processen, den är rätt väg i ett nationellt perspektiv, säger Anders Ekberg, räddningschef i Storgöteborg.

Storgöteborg drog 2019 igång gemensam operativ ledning tillsammans med Kungälv-Ale, Alingsås-Värgårda, Södra Bohuslän och Öckerö. I oktober kommer Herrljunga, Sotenäs, Tanum och Strömstad fasas in

för att vara med fullt ut från årsskiftet.

Därtill kommer Halland, inklusive Båstad, och Södra Älvsborg med sex kommuner och sätet i Borås, i höst börja arbetet med att ansluta.

– Resan tar lite tid. I höst ska vi gemensamt ta fram målbild och projektbeskrivning för det fortsatta arbetet att ansluta till ledningssystemet.

– Halland och Södra Älvsborg har redan i dag ledningsstrukturer i sina områden. Ledningen framåt ska utgå från ledningscentralen i Göteborg, men vi kan även larma och leda från befintliga centraler i Halmstad och Borås. Och det blir en räddningschef i beredskap för hela regionen.

Växtvärk

”Vi vill inte stoppa processen, den är rätt väg i ett nationellt perspektiv.”

Anders Ekberg, räddningschef Storgöteborg

– Vi måste skruva på vissa delar för att systemet ska fungera, exempelvis ta fram nya gemensamma instruktioner, se över tekniska plattformar, genomföra stora utbildningsinsatser. Men det kan jag inte föregripa.

När alla är anslutna kommer Västra räddningsregionen, som man nu heter, sträcka sig från Båstad i norra Skåne till

Strömstad vid norska gränsen. Med framförallt Halland och Södra Älvsborg ökar populationen till totalt upp mot 1,6 miljoner.

– En stor region, ledningscentralen får fler larm att hantera. Det är samtidigt viktigt att den lokala kunskapen tas tillvara så vi klarar vardagen.

■ **Men ni lär inte vara redo vid årsskiftet när lagar och föreskrifter träder i kraft?**

– Vi har redan fungerande ledningssystem, men anpassningen till det stora gemensamma systemet tar lite tid. Vi kommer ha mellansteg med tätare samarbete innan allt är helt klart. Det går inte att växa så här utan att se över systemet.

PER LARSSON

Bättre än väntat i Bergslagen

■ Bergslagen, med 42 kommuner i fem län, var tidigt ute och drog igång ledningssystemet i maj 2020.

Det gemensamma ledningssystemet har prövats vid flera svåra händelser, bland annat större skogsbränder och utsläpp av farliga ämnen.

– Det har fungerat bättre än förväntat. Vi trodde det skulle ta viss tid att bygga upp den gemensamma förmågan vid större händelser. Men det var en väsentlig förmågehöjning redan från dag ett i en majoritet av de ingående räddningstjänstorganisationerna, säger Mattias Larsson, räddningschef i Arvika-Eda.

Räddsam YZ startar i april

I april 2022 är det tänkt att Räddsam YZ ska driftsättas. Jämtland och Västernorrland i ett ledningssystem.

■ – Förslaget presenterades i maj, beslut att gå vidare togs i juni. Projektarbetet startar i höst, säger Jonas Hägglund, vid räddningstjänsten i Örnsköldsvik och regional utvecklingsledare för ELS.

I de två länen finns två SOS-centraler, i Östersund och Sundsvall. Jonas Hägglund ser det både som en fördel och en utmaning.

– Vi vill se dem som en central, det ska vara ett system. Vi kommer placera en från varje län på SOS-centralerna, de ska jobba tillsammans även om de sitter 20 mil isär. Då får vi redundans i både personal och teknik. Utmaningen

är att få ihop arbetssätt och rutiner.

I Västernorrland har arbetet smugit igång med en gemensam ledning för länets tre räddningstjänster. I Jämtland är Åre enda kommun utanför förbundet. Nu har även där samarbete inletts med gemensam ledning. Det är också möjligt att Åre kliver in i förbundet.

– Det som sker i landet är bra och rätt

De nya krav som ställs på räddningstjänsterna har Storstockholm i huvudsak levt upp till i många år.

– Jag tycker det som nu sker i landet är bra och rätt. Tror många kommer se en bra utveckling med ökad redundans och uthållighet, säger Peter Arnevall, förbundsdirektör i Storstockholms brandförsvär.

■ Samarbetet i Räddningsregion Mitt startades 2010, har funnits i sin nuvarande form sedan 2016. Då anslöt Attunda och Sala-Heby, vilket innebar en region med 25 kommuner, sju räddningstjänster och 2,5 miljoner invånare.

– Vi har dessutom avtal om

direktutlarmning med Södertörn, vilket innebär att vi kan larma ut varandra utan att fråga. Våra två områden täcker 3,2 miljoner människor, nästan en tredjedel av landets befolkning.

För att beskriva genomslaget för regionen vill Peter Arnevall backa till 2014.

Efter de stora skogsbränderna i Västmanland insåg räddningstjänsten i Sala-Heby att man inte klarade sig på egen hand, och anslöt två år senare till regionen.

– Strax innan nationaldagen 2018 inträffade en stor brand i samma område som 2014. Men den branden är det nästan ingen som kommer ihåg, för vi lyckades hantera den in-

om regionen med stöd av andra räddningstjänster och förstärkningsresurser. Vi kan snabbt gå ihop och hantera stora och krävande räddningsinsatser.

Storstockholm bistår någon av de andra sex räddningstjänsterna i regionen och Södertörn vid 800 larm om året, vid 500-600 larm får Storstockholm hjälp. Specialresurser är fördelade, exempelvis finns höghöjdsgrupp i Uppsala, Storstockholm har vattendykare.

– I den utredning som efterlyser mer samverkan nämns vårt arbete; att så här bör man jobba. Och vi delar gärna med oss av våra erfarenheter, några av dem är dyrköpta.

■ **Hur stor nytta har Gotland**

av musklerna på fastlandet?

– Vi kan erbjuda ett enormt ledningsstöd. 2018 flög vi över personal i samband med bränder. Det är klart att pratar vi personal på plats, då får de klara sig längre tid själva. Men så lång tid tar det ändå inte att med båt förstärka dem vid behov.

Räddningsregion Mälardalen med nio kommuner har ännu inte tagit ställning till hur de ska lösa kravet på större ledningssystem.

■ **Hur ser ni på om de vill ansluta till er?**

– Viser alltid positivt på samarbeten och jag ser ingen begränsning i våra metoder och arbetssätt på räddningscentralen. Men det beror på hur

frågan ställs och det finns naturligtvis flera aspekter man behöver väga in i den typen av förfrågningar och beslut. Räddningsregion Mitt har inte tillväxt som ett självändamål men vi är alltid öppna för att diskutera olika möjligheter.

De nya föreskrifterna kopplade till lagändringar innebär egentligen inga större förändringar för regionen, anser Peter Arnevall.

– Vi kommer givetvis att ändra vår nomenklatur och vara följsamma mot föreskrifterna och ELS. Men det viktiga är själva innehållet i ledningsarbetet, hur vi jobbar. Det bedömer vi att vi lever upp till redan i dag.

PER LARSSON

Preppa med pasta, pesto och kunskap

SOLLENTUNA · Glöm zombieapokalypter och egenbyggda bunkrar.

Tänk istället strömvabrott, pasta och vattendunk.

Vid en större samhällskris skulle vardagspreppern Eva Ladberg och hennes familj klara sig själva i åtminstone tre, fyra månader.

■ I en grön en och en halvplansvillan i Sollentuna bor Eva Ladberg med man och två tonårsbarn. Här finns inga rum proppfulla med konserver, frystorkat kött eller gasmasker. Ingen bunker att ta skydd i vid en zombieapokalyps.

– Det är inte som när man ser amerikanska preppers på tv, konstaterar Eva.

En prepper är hon likväl.

– Det är jag definitivt. Jag har tänkt igenom saker mer än de flesta: Bunkrat upp med regnvatten till djuren, skaffat extra värmekällor och köpt en vevradio för att kunna få information om strömmen går.

Nere i pannrummet förvaras fyra stora plastlådor med förnödenheter. De innehåller bland annat pasta, kaffe och te samt hygienartiklar. Lådorna tar inte stor plats och locken är genomskinliga för en snabb överblick. Några balar toalettpapper ligger undanstuvade på en hylla. I matkällaren står pestoburkarna på rad.

Om ketchupen tryter kan de bara gå ner och hämta en flaska. Råder snöstorm slipper de gå till affären.

Fiskbullar och pulvermos, som ofta rekommenderas att ha hemma i krisberedskapssammanhang, hittas inte i den Ladbergska källaren.

– För att göra det lättare har vi enbart sådant som vi tycker om att äta till vardags, jag har bara skalat upp det. Vi äter upp och fyller på, annars skulle jag inte orka ha koll. Det blir uppenbart att vi äter jättemycket pasta och pesto. Vid en kris kommer det smaka pesto av allt, men vi överlever åtminstone, skrattar Eva.

Med sitt matförråd skulle familjen klara sig i tre, fyra månader – ännu längre om det är odlingsårsong. Trädgården rymmer både grönsaksodling, fruktträd, ankor och höns.

– Två små flockar med fåglar ger bra utdelning när det gäller både kött och ägg.

Dessutom står bin på önskelistan.

Eva Ladberg har alltid varit intresserad av djur, natur och miljö. Under uppväxten odlade familjen alla grönsaker själva. Evas tyska mamma, som visste hur det kändes att gå

hungrig i krigstid, lärde henne att göra egen surkål och korv från grunden. Innan flytten till villan i Sollentuna odlade Eva småskaligt på balkongen.

– De senaste tolv åren har jag blivit mer fokuserad på vad jag behöver på riktigt. Vevradio är en av få saker jag köpt som bara är till för kris. Jag har uppdaterat den totala krisberedskapen allteftersom saker hänt. Efter en liten brand här hemma införskaffade vi till exempel fler brandsläckare och övade utrymning, berättar hon.

När det gäller odlingen och djurhållningen ser Eva det som intressen som bara råkar passa ihop med preppingen.

– Jag tycker ju att det är roligt. Alla har inte intresse eller möjlighet, då känns det för stort att säga att alla ska odla för prepping. För att hemberedskap inte ska bli jobbigt bör det kanske vara något man är intresserad av.

Hon tror annars att fler börjar prata om att vara självförsörjande och odla sin egen mat av miljöskäl snarare än av prepperskäl. Resultatet blir dock detsamma: en bättre grund att stå på om något händer.

Prepping handlar inte bara om att ha lager hemma, utan även om kunskap. Det gäller att veta var man kan få tag i vatten och samhällsinformation och även kunna lösa vissa saker själv. Var sitter huvudkranarna och säkringsskåpet? Hur fungerar campingköket och brandsläckaren?

Ju mer man vet, desto mer kan man hjälpa andra med väsentlig information.

– Vi är bekväma i Sverige eftersom vi generellt sett har det väldigt tryggt här. Det betyder inte att man inte behöver ta eget ansvar. Jag brukar ta strömvabrott som exempel för att få folk att relatera; ett strömvabrott som varar i tre, fyra dagar kan de flesta föreställa sig.

På Eva Ladbergs gata hjälps grannarna åt i vardagen. Det kan till exempel handla om att passa varandras djur, se till husen, byta däck, låna ut släp och bjuda på det som trädgården producerat. Därmed kommer det sannolikt

Odlingen och djurhållningen ser Eva Ladberg som intressen som råkar passa bra

Valmöjligheter
”För att hemberedskap inte ska bli jobbigt bör det kanske vara något man är intresserad av.”

Eva Ladberg

kännas naturligt att dela på det man har vid en kris.

– Den ömsesidiga hjälpen kan vara avgörande i en krissituation. Alltid är det någon som har en förnödenhet eller kompetens som kan behövas. Om vi bara delar på allt som finns i samhället så borde det funka. Jag väljer att tro att de flesta kommer hjälpas åt vid en kris och det tycker jag även covid, tsunamin, terrordådet på Drottninggatan och så vidare har visat, säger Eva.

Hon upplever att gemene man har börjat tänka till lite mer kring hemberedskap under coronapandemin, inte minst eftersom många jobbat hemma och sett bristerna på ett annat vis.

■ **Är vardagspreppingen här för att stanna?**

– Ja, det tror jag och jag hoppas den kommer öka. Folk blir nog mer mottagliga i och med klimatförändringarna, när de ser vad som kan hända. Och något som covid verkligen har visat är att man måste tänka till kring sitt eget beteende.

MARIA HANSEN

ihop med preppingen.

FOTO: MELKER DAHLSTRAND

PROFIL

Eva Ladberg

■ Bor: Villa i Sollentuna.
■ Ålder: 47 år.
■ Familj: Make, son och dotter.
■ Gör: Vardagspreppare och agronom. Jobbar på Svenska blå stjärnan med utbildning, beredskapsfrågor och krisberedskap. Svenska Blå Stjärnan tar hand om lantbrukets djur vid kriser, katastrofer, utbrott av smitta och andra händelser som kan drabba djuren.
■ Intressen: Djur, natur, miljö, träna, läsa böcker och titta på film/serier. Har två hundar som hon tränar med också.
■ Om fördomar: "Jag stöter inte direkt på några fördomar. Sedan är det förstås roligare att titta på Youtube-klipp på en extrem prepper i en bunker någonstans än på en vardagsprepper. Själv gillar jag zombiefilmer".
■ Favoritzombiefilm: "Svår fråga, men jag säger klassikern Dawn of the dead. Komplettera gärna med Shawn of the dead, som är en zombiekomedi".

FAKTA

Preppers tips

■ Börja kolla på vad du har för behov. Finns allergier/sjukdomar, särskilda behov, småbarn eller djur att tänka på?
■ Införskaffa vevradio och något att laga mat på. Då kan du få information, värma mat och hålla värmen bättre.
■ Kanske finns plats för en kartong med det allra viktigaste?
■ Det finns hopfällbara plastdunkar för vatten som inte tar mycket plats.
■ Tänk till. Vad kan hända och hur löser jag det då? Om jag inte har vatten, var kan jag hämta det? Vem är ansvarig om något händer? Vilka olika samlingspunkter finns?
■ Lär känna dina grannar. Alltid är det någon som har en förnödenhet eller kompetens som kan behövas, eller som behöver din hjälp.
■ Ofta strömbavbrott? Då kanske det är läge att gå ihop med grannarna och skaffa en dieselgenerator.
■ Har man barn kan man testa genom att leka att något hänt. Släck belysningen eller ta fram trangiaköket. Då får man tänka till och se vad som behövs.

Regnvatten till djuren.

Två flockar fåglar ger bra utdelning.

Plastlåda med torrvaror.

Ögonöppnare
"Folk blir nog mer mottagliga i och med klimatförändringarna, när de ser vad som kan hända."

Eva Ladberg

TJUGOFYRA

Lösning sidan 25

		KAN BÅDE SPELA TE- ATER OCH SJUNGA		BOKFÖRDA STRUTAR DIVIDERAT MED INSLÄPPTA DITO		STÖD FÖR FO- TOGRAF		ROM KISHTI TOMITA				←		VERKA			
		KICK- OFF PÅ NYTT															
		KNAP- GÖRA						FÖRBI									
		FÖRÄN- DERLIG						ANTAL VISE MÄN?									
		↳						↳						BEDAS KOMPIS			
		HJÄLPER I NÖD						STORMA									
		FRÄN- GANGEN						SES OSÄ- KER									
		↳															
		ASKGUD						PUBLIC SERVICE I FIN- LAND		DRAG- NINGS- KRAFT KOL							
		FORMU- LERING															
		↳										TÖMMA UT					
												PÅ ÅK I ESBJERG				↳	
NÄ- ST SI- ST		↓		S T O R A		T-BANA FÄLJUD ENTRÉ- JOBB		INBJUDA TILL KAMP MARS		ÖLSORT KRAM- DJUR		↓		KULTIVE- RATS			
				▶				▶				▶		▶			
SEN- SOM- MARTID								↳				SOMLIGA SÅGS VARA GRÅA		BIBEL- DEL IHOP		BIFALL FRÅN PUTIN	
								BLEV FÄRRE OCH FÄRRE								LÄGGA BESLAG PÅ	
↳								GÄR I LED- NINGEN		GOTT TILL LEVER- PASTEJ		ALLT VANLIGA- RE FÄGEL HOS OSS				NYBIL- DAD AV NÅGOT STÖRRE	
FIXA								SLAG								GNÄLL VÄRDS- LÖS	
STÄTAS PÅ						MOT- TAGARE SMÅ- DROPPA											
↳												FIGHT- TING SPIRIT		EN FEM- MA FÖR CAESAR		OZELOT MALJA	
FÖRR PÅ GRAM- MONFON FALL						REST RIKE I SYDAME- RIKA		↓		GUDAR FRÅN FÖRR		↓		PARTI LAND- REMSA		PLIKT- TROGEN	
								↳								EN FEM- MA FÖR CAESAR	
																OZELOT MALJA	
																RYORNA	
								▶								STOR- STADS- MÄSSIGT	
																HONMIS- SARNA	
																↳	
↑		REFLEK- TERA		↳		↳				BOK OXUDDE 1362				VISAR TID VID FINT VÄDER GÄSTAR			
										JEEP INNE I STAN		HALSAR ULV				NOMI- NERA	
										↳				JOBB I SCULLER AV- HÄLLEN		SÄTTER DEN SOM SÄTTER STOPP	
																VÄG- GUPPEN FULL- BLOD	
																HÄNGER IHOP MED LÅNG- HALM	
																↳	
																TON OCH STAD	
																↳	
														FORMEL- LA			

För att höja säkerheten i fabriken och i samhället runt Källby satsar livsmedelsföretaget Dafgårds på en egen räddningstjänst. På bilden ses brand- och säkerhetschefen Mikael Sandh.

FOTO: DAFGÅRDS

Hjälper till utanför grindarna

■ Livsmedelsföretaget Dafgårds satsar på egen räddningstjänst

KÄLLBY

Polarbrödsbranden blev en väckarklocka.

Livsmedelsföretaget Dafgårds satsar på en egen räddningstjänst för fabriken och närområdet.

■ På anläggningen i västgötska Källby finns många stora ugnar, fritöser och kokkärler. Är olyckan framme tar det cirka 15-20 minuter för räddningstjänsten i Götene att ta sig dit.

Med egna räddningstjänsten Dafgårds Fire & Rescue, bestående av en första insatsperson (fip), vill företaget säkerställa såväl snabbhet som detaljkunskap om anläggningen under räddningsarbetet.

– Nu kan vi komma ut med hjärtstartare eller påbörja släckning inom några minuter, vilket kan vara direkt livsavgörande. Det är ett stort fabriksområde med 1 300 anställda, så räddningstjänsten var redan innan beroende av vår hjälp för att hitta, säger företagets

brand- och säkerhetschef Mikael Sandh.

1988 drabbades Dafgårds av vad som då kallades för Sveriges största industribrand. Fläsk- och nötkött för hundra miljoner kronor förstördes, något de blev plågsamt påminnda om vid Polarbrödsbranden förra året.

– Mycket av vår verksamhet påminner om den på Polarbröd. Branden där blev en väckarklocka som fick oss att ta tag i detta, säger Mikael Sandh.

Dafgårds Fire & Rescue samverkar med Samhällsskydd Mellersta Skaraborg och larmas vid behov ut via deras samordningscentral. 90 sekunder efter larm ska en första insatsperson vara på väg.

Det handlar inte bara om olyckor på fabriksområdet. Dafgårds Fire & Rescue ska också vara till hjälp i samhället runt omkring Källby vid bränder, hjärtstillestånd, drunk-

ningstillbud, suicidärenden och trafikolyckor.

– När diskussionerna om att starta ett industrivärn kom upp valde vi att utveckla samarbetet även utanför grindarna. Mig veterligen är det inget industrivärn, som så tydligt i alla fall, står räddningstjänsten till förfogande även utanför eget område, säger Pontus Düring, samhällsskyddschef Mellersta Skaraborg.

Han tillägger att han ser det som ett win win-koncept som gynnar såväl Dafgårds och invånarna i Källby som räddningstjänsten.

Fordonet är som en mindre brandbil, utrustat med bland annat pulversläckare, pulverlans, släckgranater, värmekamera, defibrillator, akutväska, verktyg för att komma in i byggnader samt varningsutrustning.

Väl framme kan den första insatspersonen påbörja skadeavhjälpande åtgärder och via Rakel ge information till rädd-

ningstjänsten eller ambulanspersonalen redan innan de anlänt, exempelvis lägesbild av skadeutbredning, detaljkännedom om platsen eller sjukdomstillstånd.

Fip Dafgård började åka på larm dagtid i månadsskiftet juni/juli. Från och med slutet av augusti rullar bilen dygnet runt, året om.

Sammanlagt ingår tio personer i styrkan. Alla kommer gå en två veckor lång preparandutbildning i stil med den för deltidsbrandmän.

Samhällsskydd Mellersta Skaraborg samarbetar även med hemtjänsten som first responders och har under året startat upp cip, civila insatspersoner, och frivilliga brandmän i sina fyra kommuner.

– Allt detta är helt i linje med det uppdrag vi har att förebygga och minska konsekvenserna av oönskade händelser, säger Pontus Düring.

MARIA HANSEN

FAKTA

Industribrandkårer

■ En del industribrandkårer har avtal om att styrkan ingår i kommunens organisation för räddningstjänst, andra inte.

■ Det finns ett 20-tal industribrandkårer och ungefär lika många flygplatsbrandkårer med sådana avtal.

■ Industribrandkårer kan ha olika typer av beredskap, några större anläggningar har exempelvis heltidsanställda brandmän.

■ Industribrandkårer med avtal ska tas upp bland räddningstjänstresurserna. Det bör skickas in en händelserapport till MSB även då en sådan kår ensam hanterat en händelse som faller under LSO på den egna anläggningen.

■ I undantagsfallet att en industribrandkår utan avtal deltar i en kommunal räddningsinsats bör den anges som samverkande resurs. Den här distinktionen kommer att förtydligas från årsskiftet.

Så här ser det ut både i Lomma och Staffanstorp. Tre offensiva enheter redo, totalt sex stycken i de två kommunerna. Fördelat över de tre fordonen finns klippverktyg och annat för trafikolyckor, skärsläckare och sjukvårdsutrustning. FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Mycket snabbare

■ Här är offensiva enheter på plats tre-fyra minuter tidigare

En stor satsning på offensiva enheter har gjort att första fordon är tre-fyra minuter snabbare till skadeplats. Dessutom pekar siffror på miljoner i vinst sett till samhällsekonomiskt värde.

■ – De offensiva enheterna klarar 70 procent av våra larm, säger Bertil Persson, räddningschef i Lomma-Staffanstorp.

Lomma-Staffanstorp införde offensiva enheter 2011. Räddningstjänsten har två brandstationer, en i varje kommun, med deltidsbrandmän i beredskap.

På varje station finns tre offensiva enheter. Personal har med sig fordonen dygnet runt under beredskapen, tre fip:ar (första insatsperson) per kommun.

Styrkeledaren förfogar över en VW transport som bland annat är utrustad med klippverktyg och annat för trafikolyckor.

Två brandmän kör varsitt fordon. En Mercedes sprinter, utrustad med skärsläckare och en VW transporter med lättare utrustning för släckning, avspärning och sjukvårdslarm.

Den viktigaste vinsten med satsningen är att räddningstjänstens responstid blivit mycket kortare.

– Vår bransch är tid, att snabbt göra åtgärder och påverka i positiv riktning, säger Bertil Persson.

Tre studenter inom kursen industriell manage-

Resurs

”Vi har inte sett någon typ av olycka där de inte tillför något. Vi skickar alltid ut två offensiva enheter, ofta alla tre.”

Bertil Persson, räddningschef
Lomma-Staffanstorp

ment vid Lunds universitet har utvärderat satsningen. Händelserapporter under de tre senaste åren har studerats, totalt 1 844 larm.

Genomsnittstiden för första offensiva enhet på plats är sex minuter och nio sekunder, genomsnittstiden för alla fordon är nästan tre och en halv minut längre.

Automatlarm utan brandtillbud samt hjärtstopp och andra sjukvårdslarm är mest frekventa larm.

Vid 133 studerade hjärtstoppslarm hade räddningstjänsten en genomsnittlig responstid (från larm till ankomst på olycksplats) på 5 minuter.

Det kan sättas i relation till ambulansutryckningar där regionens mål är att vid 90 procent av uppdragen ha en responstid under 20 minuter, något ingen kommun lyckats med, konstateras i utvärderingen.

–Man kan säga att vardagsolyckorna är störst, det kan va-

ra småbränder som kunde blivit större om vi inte varit lika snabba. Men de offensiva enheterna kan också genomföra omedelbara åtgärder vid större händelser. Vi har inte sett någon typ av olycka där de inte tillför något, det finns alltid arbetsuppgifter. Vi skickar alltid ut två offensiva enheter, ofta alla tre.

Lomma och Staffanstorp med totalt 50 000 invånare är yt-mässigt små kommuner på totalt 200 kvadratkilometer. När varje kommun har tre fordon utspridda ökar möjligheten att någon av dem ska befinna sig riktigt nära när larmet går. I utvärderingen konstateras:

”Att brandmännen ständigt har bilen med sig under sin beredskap gör även att de kan röra sig mer fritt, jämfört med den tidigare relativt snäva området runt brandstationen. En positiv synergieffekt blir att brandmännen kan bo och arbeta i ett större område.”

– Vi syns också mer. Kontakten med allmänheten har ökat, vilket upplevs som positivt av invånarna, säger Bertil Persson.

Arbets sättet har ökat samarbetet på skadeplats i viss mån, även om två fordon ofta snabbt är på plats. Det är inte alla som vill vara fip.

– I början tyckte en del att det var obehagligt. Nu är det en attraktiv uppgift. Det kräver också en bredare kompetens, att klara fler uppgifter.

Fiparna får också fler larm, vilket ger ökad erfarenhet och möjligen även lite mer i plånboken.

Nästa steg som tagits är att trygghetsvårdar i Lomma, anställda av säkerhetschefen, som cirkulerar i kommunen dygnet runt numera kör ett fordon med viss släckutrustning och blir räddningstjänstens resurs när larmet går.

Utvärderingen från Lunds universitet har också granskat den ekonomiska biten enligt kostnadsnytta-analys. Fordonskostnaderna uppskattades årligen till 1,2 miljoner kronor, det samhällsekonomiska värdet till 7,4 miljoner.

Positivt förstås, men Bertil Persson vågar inte argumentera hårt för siffrorna.

– Det är lite svårt att bevisa att det är sant, hur stor del av det som är vår förtjänst. När man kommer till nämnden vill de se reda pengar.

PER LARSSON

Genomsnittstider

Responstider för olika enheter, från larm till framme på skadeplats.

■ Första offensiva enhet på plats efter 6 minuter och 9 sekunder.

■ Samtliga offensiva enheter, 8 minuter och 29 sekunder.

■ Stor enhet, 11 minuter och 58 sekunder.

■ Alla enheter, 9 minuter 36 sekunder.

Pop up-utställning om risker för unga

■ Räddningstjänsten Skåne Nordväst har i samarbete med studenter på Konstfack skapat en pop up-utställning om risker och trygghet för ungdomar.

Utställningen heter Safe Skills – varje brand är en berättelse, och baseras på ungdomars berättelser utifrån sju risker: brand, gruppträck, otrygg miljö, missbruk, sociala medier, brottslighet och psykisk ohälsa.

Under hösten kan högstadiungdomar uppleva dessa risker i en interaktiv konstupplevelse på Gåsebäck brandstation i Helsingborg. Därefter kommer utställningen turnera till andra städer i landet.

Bergholm Söder länsråd på Gotland

■ Anneli Bergholm Söder lämnade tidigare i år posten som chef för MSB:s operativa avdelning, en uppgift hon haft sedan MSB bildades 2009.

1 september tillträdde hon som nytt länsråd på länsstyrelsen i Gotland, förordnandet är på fem år.

– Jag kommer fortsätta arbeta med frågor som jag brinner för, som utvecklingen av totalförsvaret, säger Anneli Bergholm Söder.

Länsrådet leder det dagliga arbetet i länsstyrelsen och fungerar som landshövdingens närmaste medarbetare och ersättare.

Med tre separata enheter i den större deltidstyrkan blir hjälpen snabbare och flexibiliteten större vid rekrytering. Johanna Kumlin, befälet Dan Ljungvall och Maria Dugdale Sjöberg är redo.

FOTO: ANNA HÅLLAMS.

Hjälpen kommer närmare

■ Fip-satsning ökar också rekryteringsunderlaget

NORRAHAMMAR

Genom att dela upp sina deltidstyrkor i ännu mindre beståndsdelar utökar Jönköpings kommun möjligheterna att rekrytera i ytterområdena — och kommer dessutom betydligt närmare invånarna.

■ – Det är som att en strömbrytare slås om, man går in i ett ”mood” med full koncentration på jobbet, förklarar Maria Dugdale Sjöberg vid en av de nya ”fip-bilarna” i Norrahammar, söder om Jönköping.

Modellen där någon i deltidstyrkan – en ”första insatsperson”, fip – tar med sig en liten brandbil hem och till jobbet för att kunna åka direkt till olycksplatsen har funnits i ett tjugotal år och sparar i dagvärdefull tid i många av landets mindre orter.

I Jönköpings kommun plockar man nu isär deltidstyrkorna ytterligare, och förser Norrhammarsområdet och Huskvarna med hela tre små fip-enheter vardera.

Härmed slås två flugor i samma smäll. Samtidigt som hjälpen flyttar ut i mer perifera områden dit den tidigare

Johanna Kumlin och Maria Dugdale Sjöberg är relativt nya som brandmän, nu kör de fip-bilar.

FOTO: ANNA HÅLLAMS

dröjt, ökar rekryteringsunderlaget med tusentals personer som inte skulle hunnit ta sig till brandstationen på de sex minuter som krävs för deltidsbrandmän i kommunen.

– Det räcker ju om tre man åker till brandstationen för att hämta de stora bilarna, konstaterar Göran Melin, biträdande räddningschef i Jönköping, som var med om framväxten av fip-konceptet i början av 2000-talet.

Nu pågår rekrytering till satsningen och de glänsande nya skåpbilar som innebär så

många nya sifferkombinationer att det gissningsvis är en stor lättnad för SOS-operatörerna när kommunen övergår till dynamisk resurshantering i höst, det vill säga att närmaste enhet larmas oavsett gränser och stationstillhörighet.

– Logistiken med alla nya enheter i de finfördelade styrkorna är en utmaning, medger Göran Melin.

I den gamla bruksorten Norrahammar är Maria Dugdale Sjöberg och Johanna Kumlin ett par av dem som kommer att hålla beredskap var tredje

vecka. Båda är relativt nya och har värvats genom styrkans aktiva sökande efter tjejer.

– Vid vissa händelser kan det vara lite läskigt att åka helt ensam, medger Johanna Kumlin som arbetar på lager och bor i Taberg som ligger en bra bit från Norrahammar.

– Oavsett vad som står på sökaren vet man inte vad som egentligen väntar när man kommer fram. Men vi pratar över radion och det tar inte många minuter innan befälet ansluter.

En fördel, menar hon, är att man inte blir kallad tillbaka lika ofta som i den stora bilen utan får köra fram till platsen, är med om mer och kan därmed lära sig snabbare.

– Man vet aldrig vad som händer när sökaren tjuver, det är en adrenalinkick, och att få hjälpa ger en så skön känsla. På vägen fram tänker jag på vad jag kan göra, vad jag har i bilen och vad jag ska säga, förklarar Maria Dugdale Sjöberg och berättar om glädjen i att få positiv återkoppling efter en lyckad insats som ett hjärtstopp.

Att vara deltidsbrandman

på en liten ort kan innebära inblick i väldigt privata och jobbiga situationer hos de närmaste grannarna. Det är både för- och nackdelar med närheten, menar Johanna Kumlin.

– Det kan vara lättare att ty sig till någon man känner än om det kommer in en helt främmande människa.

Vid suicidhot samlas man dock ofta vid en brytpunkt och väntar in varandra innan man går fram.

Distansarbete är ett ord vi vant oss vid under pandemin, och även räddningstjänsten kommer att bli betydligt mer flexibel, tror Göran Melin.

– Det kan handla om beredskap som varierar beroende på geografi och tid på dygnet, fip och deltidsverksamheten skapar möjligheter. Lönekostnaden är densamma, de nya fip-bilarna kostar cirka 100 000 kronor årligen men samhällsvinsten är betydligt större. Enligt beräkningar från MSB ger varje satsad ”fip-krona” 14 kronor tillbaka.

JOHAN WANGSTRÖM

Blixtsnabba förklaringen

JÖNKÖPING

En våldsam brand i en av Jönköpings frikyrkor i början av augusti blev snabbt ett exempel på spridning av konspirationsteorier i sociala medier. Vändningen blev dramatisk när polisen tvingades backa från sin förklaring — och ge de misstänksamma rätt.

– Det är oturligt att det blev som det blev. Vi såg vad vi såg och gjorde den här bedömningen, säger polisens förundersökningsledare Rickard Finndahl när han ska förklara hur det kunde bli så fel — med ett blixtnedslag som visade sig vara en bugg i stället för en brandorsak.

Tillbaka till natten mot den tredje augusti. Trots att Ansgari kyrkan i Vättersnäs ligger bara några meter från den vältrafikerade E4:an hade lågorna hunnit växa sig meterhöga när räddningstjänsten kom fram. Tjugofyra7 kan visa bild från den interna utredningen, tagen vid framkomsten.

– Det är inte så konstigt att ingen märkte något tidigare. Det är ett buskage där man kör förbi på E4:an och vinden låg på från vägen så att röken drog ut mot Vättern, förklarar räddningschef Samuel Nyström.

Han hade ingenjörsberedskap från hemmet och anslöt snart till den omfattande branden som skulle bli en av sommarens största nyheter i Jönköping, och ett exempel på konspirationsteorier i sociala medier, behovet av att kunna tolka ny teknik — och vådan av att dra för snabba slutsatser i media.

Det var Securitas som slog larm när kyrkans övervakningskamera — uppsatt på grund av tidigare skadegörelse — startat och larmoperatören såg att det brann. Det är fortfarande oklart varför rörelsedetektorn och kameran aktiverades — ”kanske av rök och flam-
mor”, menar Samuel Nyström.

Det visade sig snart att SMHI inte registrerat några blixtar på den aktuella platsen vid tillfället.

FOTO: ANNA HÄLLAMS

Trots att Ansgari kyrkan bara ligger några meter från den vältrafikerade E4:an, hade ingen sett branden. Lågorna var meterhöga när räddningstjänsten kom fram. FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN JÖNKÖPING

Medial tabbe

”Vi var helt enkelt för snabba med att informera media om det vi såg på övervakningsfilmen.”

Rickard Finndahl, polisens förundersökningsledare

tektorn och kameran aktiverades — ”kanske av rök och flam-
mor”, menar Samuel Nyström.

Pådraget blev omfattande, inledningsvis cirka 30 medarbetare från flera stationer och senare påfyllning från olika delar av Jönköpings län. Eftersom man inte visste vad som utlöste rörelsedetektorn besluta-

tade Samuel Nyström att kyrkan, som innehåller flera förskoleavdelningar, skulle sökas igenom innan en omfattande släckning kunde påbörjas.

– Jag vågade inte chansa på att den var tom, vi fick indikationer på att rörelsedetektorn slagits på och av, berättar han.

Så, medan det brann på vinden sökte rökdykare av cirka 4 000 kvadratmeter i två plan, ungefär en timmes arbete inkluderat släckning av ett kapprum för att kunna ta sig fram. Också fortsättningen var utmanande, med svårigheter att få in vatten på vinden och ett tak som delvis brunnit igenom.

– Vi använde skärsläckare, dimspett och håltagning, jobbade från utskjutsstegar och höjdfordon men hade svårt att komma åt via takfoten. Först på morgonen nästa dag kunde tekniker och utredare inleda un-

Enligt polisen rådde inga tvivel om att ett blixtnedslag orsakat branden i sig att ”blixten” var en bugg i filmen.

dersökningen, berättar Samuel Nyström.

Med en svårt brunnen kyrka, utan orsak och en skadad övervakningsfilm som inte polisen lyckades få ut information från fick Samuel Nyström fatt i ett usb-minne med film från en privat övervakningskamera vid en bostad i närheten, och som dokumenterat förloppet.

Jackpot! Filmfyndet överlämnades till polisen, som mycket snart meddelade lokala medier att ett ljussken — ett blixtnedslag — syns tydligt strax före branden.

”Vi är helt säkra, det finns inga tvivel”, sa förundersökningsledaren Rickard Finndahl till Jönköpings-Posten med en tvärsäkerhet som kanske bidrog till fortsättningen på historien.

För det visade sig snart att

SMHI inte registrerat några blixtar vid tillfället på den aktuella platsen, där boende i närheten inte heller hört något.

De misstänksamma fick nytt bränsle. Pågick en mörkläggning av brandorsaken? Diskussionen var het i sociala medier och även räddningschef Samuel Nyström — som inte noterat någon blixtpå filmen — reagerade på polisens slutsatser.

– Jag blev rätt förvånad när jag såg detta i media. Jag kunde inte värdera vilken information de hade, men utifrån det jag sett under släckning och efteråt hade jag svårt att se att det kunde vara en blixtpå filmen, säger han till Tjugofyra7.

Så, några dagar senare avslöjar P4 Jönköping att polisen har sett fel. Det är en bugg i filmen strax före branden som gör att det flimrar till och —

ledde fel

Ansgariikyrkan. Diskussionen gick het i sociala medier och polisen tvingades sedan tillbaka när det visade

FOTO: ANNA HÄLLAMS

möjligtvis — kan se ut som ett blixtnedslag. De som ifrågasatt blixtförklaringen får rätt, och förundersökningsledare Rickard Finndahl tvingas att backa.

– Det var jobbigt, men jag ångrar inget. Vi lär oss av misstagen. I det här fallet har misstaget inte påverkat utredningen utan är främst en medial tabbe. Utredningen har hela tiden rullat på och polisens tekniker har inte funnit något som tyder på att branden ska ha varit anlagd. Vi var helt enkelt för snabba med att informera media om det vi såg på övervakningsfilmen. Alla som granskade den första filmen fick uppfattningen att det var ett blixtnedslag. Det fanns i det läget ingen annan rimlig förklaring till att det blixtrade till. Vi såg det som en trolig orsak, jag står för det. Där och då

tyckte vi att det var rätt uppgifter att lämna ut, så fort vi fick annan information gick vi ut med den.

Buggen på den aktuella filmen avslöjades när det gjordes en ny, längre nedladdning av samma sekvens, och Rickard Finndahl tror att händelsen kan leda till en noggrannare analys av bevismaterial framöver.

– Vi tittar på så ofantligt mycket övervakning men detta är något vi kanske måste tänka på. Vi har alla blivit tagna på sängen, det är något nytt att det kan bli så. Tittar man på filmen kan man inte misstolka det, men i efterhand kanske man borde gjort ännu mer utvärdering och vi bör kanske granska både två och tre gånger. I det här unika fallet är det bara olyckligt att det blev som

det blev, säger Rickard Finndahl och påpekar att han visat filmen för församlingens styrelse.

I skrivande stund pågår tre utredningar om branden i Ansgariikyrkan — polisens förundersökning, räddningstjänstens utredning och försäkringsbolagets granskning.

Skadorna på kyrkan är omfattande enligt räddningschefen, undervåningen är inte brandskadad men skadad av rök och fukt.

– Vi är inte helt säkra på var branden började. Jag hoppas att man kan komma något steg närmare men det kan mycket väl sluta med att vare sig vi eller polisen kan komma fram till ett svar, det är tragiskt i sig, säger Samuel Nyström.

JOHAN WANGSTRÖM

Lyckade lyft med hjärtstartare

Försöket med att flyga ut hjärtstartare med drönare vid hjärtstopp som Tjugofyra7 rapporterat om tidigare blev framgångsrikt, visar utvärderingen. Av tolv uttryckningar nådde drönaren fram till patienten i samtliga fall utom ett, och nu utökas studien.

■ – Det är absolut lyckat, det är första gången man provat att flyga ut hjärtstartare i skarpa fall och i fullt integrerade system, säger Andreas Claesson som är docent vid Karolinska Institutet.

Forskningsprojektet inleddes i juni förra året i bland annat Torslanda i Göteborgsområdet och pågick i fyra månader, med syftet att först se om idén alls var möjlig att genomföra — att vid hjärtstoppslarm skicka en hjärtstartare med drönare och vinscha ner den från 30 meters höjd och placera den högst tio meter från den nödställda.

Försöket gjordes inom särskilt avdelade flygsektorer och omgavs av en rad begränsningar,

exempelvis flög man enbart i dagsljus och vid uppehållsväder. Man flög inte till hus med fler än fem våningar, inte vid militära områden och inte heller över Frölunda centrum. Av säkerhetsskäl var ekipaget dessutom försett med en väl tilltagen fallskärm, berättar Andreas Claesson.

I försöksområdet inkom 53 larm om hjärtstopp under perioden. Med hänsyn till de olika begränsningarna kunde hjärtdrönaren rycka ut på tolv av dem. Den kom fram till patienten i samtliga fall utom ett, då GPS-signalen inte fungerade tillräckligt snabbt. Sju gånger var drönaren på plats snabbare än ambulansen.

Försöket har nu utökats och omfattar även Trollhättan, med målet att flyga mer och jämföra insattider med ambulansen. Nästa år hoppas Andreas Claesson, som också är ambulanssjuksköterska, på en ännu större studie med målet att öka användningen av hjärtstartaren — det är nämligen en utmaning visar studien.

JOHAN WANGSTRÖM

Skogsbrandsbekämpning släppt på frimärke

■ Flygplan och helikoptrar för brandbekämpning har blivit frimärke.

Varje år släpper Postnord olika serier av frimärken, i år pryder de skopande plan och helikoptrar som MSB har kontrakterade en av dessa serier. Detta för att uppmärksamma brandbekämpande insatser från luften.

– Det är roligt och hedrande att Postnord väljer att lyfta det vi gör för att förstärka arbetet med att bekämpa skogsbränder, säger Camilla Asp, vikarie-rande GD.

Serien består av tre olika motiv, illustratör är Lars Sjööblom.

Så här beskriver Postnord varför de de flygande resurserna blivit frimärke:

”Skogsbränder är dramatiska och förödande på många sätt och på grund av klimatförändringarna får vi i framtiden säkert vänja oss vid att de uppstår allt oftare. På dessa frimärken uppmärksammar vi de insatser som görs för att be-

kämpa skogsbränder, främst från luften.”

Frimärkena släpptes 26 augusti.

Brandstart i en lägenhet fick till följd att huset totalförstördes. Åter en byggnad där brandcellsgränser inte var tillräckliga.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Många brister i brandskyddet

■ Flerbostadshus snabbt totalförstört

Små brister i det byggnadstekniska brandskyddet och avsaknad av kontroll av detta i byggskedet kan leda till förödande konsekvenser vid brand i byggnader.

■ I denna händelse kunde personskador undvikas tack vare en tidig utrymning och ett beslut från räddningstjänstens befäl om att man skulle inrikta sig på utvändig släckning.

Däremot gick inte byggnaden att rädda, skadorna blev så omfattande att den fick rivras.

Branden i flerbostadshuset upptäcktes vid 18-tiden. De boende uppmärksammades på branden genom att förbipasserande bilister tutade.

En person gick ut på sin balkong för att ta reda på varför bilisterna tutade och upptäckte då att det brann ut genom fönstret vid balkongen i grannlägenheten.

Personen upplevde ett luft-sug i sin lägenhet när branden

upptäckts och att det strax efter det inträffade en kraftig smäll. Hen påbörjade evakuering och fick hjälp av en ledig deltidsbrandman att utrymma byggnaden.

När räddningstjänsten anlände meddelade brandmannen tjänstgörande styrkeledare att alla boende var utrymda. Denne valde då med stöd av sin riskbedömning att släcka branden utifrån.

En stund efter att räddningstjänsten anlände hade branden spridit sig till hela vinden och cirka 20 minuter efter att branden upptäcktes började takkonstruktionen att kollapsa. Efter 60 minuter var det bara gavlarna på takkonstruktionen som fortfarande var intakta.

Byggnaden var uppförd 1989, omfattade två våningar med tio lägenheter. Alla lägenheter hade egen ingång (i markplan eller via loftgång med centralt placerad trappa), balkongerna var indragna från fasaden.

Byggnaden var i stort uppförd i träkonstruktion med fasad i huvudsak av tegel.

Lägenheterna ska enligt de då gällande byggreglerna vara avskilda från varandra i minst klass B60 (brandmotstånd 60 minuter) och enligt utredaren hade vinden samma uppdelning som lägenheterna på andra våningen vilket innebär att det ska vara B60 hela vägen upp till taket.

Bärverket på vindskonstruktionen skulle motsvara B30.

I samband med utredningen har utredaren Rasmus Frid, Räddningstjänsten Östra Skaraborg, konstaterat en del brister i det byggnadstekniska brandskyddet som har påverkat brandspridningen och det relativt tidiga takraset.

De tre huvudsakliga bristerna bedömdes vara innertakets ytskikt på plan 2, utformningen av brandcellerna på vinden samt att takets bärverk

inte uppfyllde byggreglerna som gällde vid byggnationen (Svensk byggnorm 80, utg 2).

Den snabba brandspridningen förbi brandcellsgränserna på vinden bedömdes bero på tre svagheter i konstruktionen:

1 En öppen luftspalt mellan takpannorna och brandcellsgränserna som anslöt mot yttertakets undersida på vinden som uppstod när den tunna skivan som var ytskiktet brann bort.

2 Brandcellsgränsen var inte byggd hela vägen ut till takfot ovanför loftgången, vilket innebar att branden när den tog sig ut från lägenheten mot loftgången kunde spridas i sidled.

3 Takfoten nära brandcellsgränsen på vinden var ventilerad och inte brandklassad.

Det snabba takraset över hela byggnaden bedömdes bero på att takstolarna var sammansatta av spikbleck som snabbt tappade sin hållfasthet och att takkonstruktionen var utförd med fribärande läkt och underlags-skiva av en tunn, oljeimpregnerad skiva.

Detta innebar att den enda stabiliteten i sidled var bärläkten som fanns ovanför skivan och när skivan brann bort påverkades bärläktens stabilitet.

Varför brandskyddet hade brister har inte kunnat fastställas men utredaren poängterar vikten av att byggreglerna följs och att detta kontrolleras under byggtiden, det är svårt att i efterhand se exakt vilka brister som finns.

Ett exempel som ges i rapporten är att det är svårt för den enskilda hantverkaren att se om brandcellsgränsen vid taket går hela vägen upp när det redan är skivor monterade i taket.

Det krävs bra kontroll under byggtiden och det har blivit ännu viktigare när det i dag inte finns så mycket detaljregler utan istället ställs krav på funktion i exempelvis en brandcellsgräns.

ANNA ANDERSSON CARLIN

Räddningstjänsten valde utvändig släckning.

Åtgärder för fastighetsägare och räddningstjänst

Räddningstjänsten har möjlighet att både informera och ställa krav på fastighetsägare för att brandskyddet ska vara skäligt och utredaren riktar i sin rapport några förslag till åtgärder till räddningstjänsten samt fastighetsägare.

Fastighetsägaren bör säkerställa att:

■ Vinden är brandcellsindelad genom vertikala brandcellsgränser med samma placering som underliggande brandceller och med anslutning mot yttertak

■ Takfoten 1 meter på vardera sida om vertikal brandcellsgräns är brandklassad i minst EI30
■ Brandcellsgräns på vinden går ända ut till takfot
■ Yttertakets undersida är klädd med tändskyddande beklädnad minst 600 millimeter ut från vertikal brandcellsgräns, luftspalt mellan taktäckning och brandcellsgräns tätad med stenull.

Räddningstjänsten uppmanas att:

■ Inventera radhus och flerbostadshus för att identifiera typ

av takkonstruktion och brister i brandcellsgränser

■ Vidta åtgärder mot fastighetsägare med byggnader som har bristande brandcellsindelning genom information eller myndighetsutövning

■ Utbilda insatspersonal i olika typer av takkonstruktioner och risker kopplade till dessa

■ Utbilda insatspersonal att kunna läsa byggnader och identifiera typ av takkonstruktion. En tydligare beskrivning av vad man kan titta efter finns i utredningen.

Förhöjda risker okända

■ Uppgifter om brandskyddet för kolgrill och rökgaskanal saknades

Viktig dokumentation kring brandskyddet och installationen av kolgrill saknades. Ökad tydlighet från myndigheter i vad som krävs vid installation av kolgrillar är viktigt.

■ Kortedala brandstation larmades en förmiddag ut på ett automatiskt brandlarm till en restaurang i östra Göteborg. Strax efter att styrkan kvitterat kom kompletterande uppgifter som bekräftade brand på taket. Det gjorde att ytterligare resurser larmades. Väl på plats kunde styrkan se lågor från taket. Eftersom det var oklart om någon person befann sig kvar i restaurangen blev inledande uppgift livräddning genom rökdykning.

När rökdykarna tog sin in i den rökfyllda restaurangen mötte de den saknade, varpå insatsen övergick till invändig släckinsats i kombination med insats på taket via högfordon. Branden var koncentrerad till en kolgrill och dess närhet. Branden hade spridit sig upp i kolgrillens rökgaskanal samt till intilliggande innertak. Branden släcktes tämligen fort och insatsen övergick i att

ventilera lokalen och dokumentera händelsen. I den olycksutredning som räddningstjänsten i Storgöteborg genomfört genom Markus Friberg, Robert Person, Gerhard Cederlund, Ulf Magnusson och Göran Kallin noteras ett antal viktiga lärdomar för framtiden. I utredningen noteras att restaurangen var inhyt i en byggnad tillsammans med andra verksamheter. Att byggnaden vid flertalet tillfällen byggts om och till. Det fanns automatiskt brandlarm och vattensprinkler i delar av byggnaden. Restaurangen var utformad så att matsal och kök var en gemensam brandcell. Lokalen var utrustad med automatiskt punktsläcksystem men för kolgrillen var släckanordningen manuell.

Kolgrillen hade riggats och tänts upp i vanlig ordning strax efter klockan nio. Under tiden kocken gick för att byta om uppstod brand. Rök spred sig via ett ventilationsrör till angränsande butik, där det automatiska brandlarmet löste ut vid tiotiden. Branden spred sig vidare upp i rök-

gaskanalen så att lågor syntes ovan tak. Branden spred sig även utanför kolgrillshuven upp i undertaket där en sprinklerdysa utlöste och i vissa avseenden begränsade brandspridning.

I utredningen klarläggs inte brandorsaken, men det förs fram ett par tänkbara och möjliga orsaker. I huvudsak handlar det om fett som värmts upp och dropat ner på kolbädden. För att detta skall kunna ske krävs att rökgaskanalen är varm, vilket vanligen är senare på dagen än vid uppstart på förmiddagen. Alternativet är att tändning av kolgrillen genomförts med tändvätska av något slag. Utredarna konstaterar att viktig dokumentation kring brandskyddet, kolgrillen och dess rökgaskanal saknades, exempelvis handlingar som beskriver brandskyddet i stort, brandskyddskontroll, nyinstallationsintyg, bygglov för kolgrill i fastigheten, sakkunnighetsintyg och installationshandlingar för rökgaskanal med mera. Med anledning av detta har berörda myndigheter inte haft kännedom om den förhöjda

I samband med branden upptäcktes att viktiga uppgifter kring brandskyddet och installationen av kolgrillen saknades.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

risk som fanns i byggnaden. Utredarna vill därför tydliggöra problematiken kring kolgrillar i restaurangmiljö. Dels för egen myndighetsverksamhet vid räddningstjänsten, dels för Boverket i syfte att klarlägga och tydliggöra brandsäkerhetskrav rörande kolgrillsanläggningar. Konsekvenserna av branden innebar en lättare brännska-

dad person tillsammans med brand- och vattenskadad restaurang. Vattenskadorna uppkom i huvudsak från sprinklerna. Intilliggande verksamheter kunde starta upp dagen efter, medan restaurangen krävde renovering och kunde öppna fyra månader senare.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Dokumentation under insats viktigt

Händelsen var svårutredd då restaurangen var uppröjd innan utredning påbörjades. Polisen genomförde ingen teknisk undersökning och enbart räddningstjänstens händelserapport tillsammans med intervjuer med berörda har kunnat användas. Här syns värdet av att räddningstjänstens personal gör en ordentlig dokumentation i samband med insatsen. Särskilt i de fall polisen inte gör avspärning för senare teknisk undersökning. Räddningstjänsten har enligt lagen om skydd mot olyckor 3:10 i uppdrag att i skäligen

fattning undersöka orsak, förlopp och hur räddningsinsatsen genomfördes. Detta genomförs normalt genom den händelserapport som upprättas efter genomförd insats. Vid närmare 98 procent av olyckorna är det också den enda undersökning som räddningstjänsten genomför efter händelsen. I särskilda fall genomförs en mer omfattande olycksutredning, vilken då tar utgångspunkt från händelserapporten. Därför är kvaliteten i den dokumentation som sker efter genomförd insats helt avgörande

för efterföljande arbete, som statistikanalyser och större olycksutredningar. Räddningstjänsten kan därför inte helt hänga upp orsaksundersökningen på polisens tekniker. Polisen undersöker då misstanke om brott inte kan uteslutas medan räddningstjänsten undersöker i syfte att lära för framtiden. I Göteborg finns möjligheten att använda sig av sin myndighets- och stabsresurs i syfte att tidigt tillföra kompetens till styrkorna i händelse av behov kring exempelvis det förebyggande brandskyddet, regler

kring kolgrillsanläggningar och vad som kan vara värdefullt att dokumentera i händelserapporten. Det kan vara vilka uppgifter som är särskilt viktiga att ha vid efterföljande olycksundersökning, vilka bilder som är viktiga att ta, varför röken spred sig över brandcellsgräns, och så vidare. Det finns nämligen ingen annan aktör som efter branden undersöker varför det blev som det blev och om byggnader och dess inbyggda brandskydd fungerade så som det var tänkt.

MATTIAS SJÖSTRÖM

4

ERFARENHETER

- 1 Vid tillsyn, remisshantering och brandskyddskontroll, kontrollera relevant dokumentation.
- 2 Ökad samordning mellan de som utövar brandskyddskontroll och de som utövar förebyggande brandskydd.
- 3 Säkerställ dokumentation efter genomförd insats så att efterföljande olycksutredning enligt LSO (3 kap 10§) kan uppfyllas. Exempelvis genom utbildning av operativa befäl eller larma ut förebyggarkompetens till platsen.
- 4 Behov av förtydligande kring brandsäkerhetskrav vid installation av kolgrillsanläggning.

Satsning mot naturolyckor

■ 520 miljoner i budgetförslag

Regeringen vill öka utrymmet för förebyggande arbete mot naturolyckor.

I budgetförslaget, som presenterades 20 september, föreslås att anslaget där kommuner kan söka bidrag ökar från 25 till drygt 520 miljoner.

■ – Vi ser mycket positivt på förslaget och att behovet av att vidta konkreta åtgärder för att anpassa samhället hörsamats. Genom ett ökat bidrag från staten får kommunerna större möjlighet att minska konsekvenserna av omfattande naturhändelser, säger Mette Lindahl Olsson, enhetschef för arbete med naturolyckor och beslutsstödsystem på MSB.

Kommunerna kan årligen söka bidrag till förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. Kommunerna kan få 60 procent av sina satsningar finansierade via bidrag. Som mest har 129 miljoner

funnits att fördela under ett år, vilket då sågs som en tillfällig satsning. Nu vill regeringen satsa 520 miljoner årligen åtminstone de tre närmaste åren.

MSB konstaterar att med en långsiktig satsning på förebyggande åtgärder ser man att många risker på lokal nivå som skyddar såväl lokal som nationellt samhällsviktig verksamhet kan förebyggas.

Om kommunerna kan få ihop ansökningar som förbrukar 520 miljoner under ett år återstår att se, om de fortsättningsvis ska stå för 40 procent själva. Mette Lindahl Olsson konstaterar att det tidigare varit ansökningar för högre summor än det funnits anslag till, och att en del fått ligga till sig.

– Vi hoppas och tror att vi kommer kunna stödja kommunerna även med en så stor ökning från ett år till ett annat, 20 gånger mer i anslag. MSB kommer försöka vidta åtgärder för att exempelvis anpassa ansökningsprocess och rekrytera mer personal för att underlätta för kommunerna att söka medel och för MSB att kunna handlägga många fler ansökningar.

Även anslaget för klimatan-

Översvämningsskyddet i Arvika som stod klart 2020. Kommunens budget var på 140 miljoner, den hölls tack vare statsbidraget.

passning som SMHI ansvarar för höjs med 62 miljoner till 140. Anslaget som i dag delas mellan SMHI, SGI, MSB och länsstyrelserna får användas för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar.

Det finns dock en osäkerhet: går regeringens budget igenom? Vänsterpartiets och Centerns stöd behövs, och de tycks inte tilltalade av delar i budgetförslaget.

Från budgetförslaget kan i övrigt noteras:

■ MSB:s förvaltningsanslag föreslås till 1,428 miljarder nästa år. Förslaget bedöms ligga på ungefär samma nivå som 2021

om tilläggsanslag för arbete med corona räknas bort.

■ Den nya myndigheten för psykologiskt försvar får ett anslag på 106 miljoner kronor, samtidigt ska 28 miljoner överföras från MSB till den nya myndigheten på grund av överflyttning av verksamhet.

■ För utvecklingen av Rakel G2 föreslås ett anslag på 67 miljoner kronor, satsningen ligger i linje med vad MSB:s föreslagit.

■ Det så kallade krisberedskapsanslaget (2:4) minskas något, bland annat för att finansiera undersökningar av M/S Estonias vrak och totalförsvarsutbyggnad på Gotland.

PER LARSSON

Frivilligas insatser behöver digitaliseras

Brist på digitalisering försvårade frivilligas insatser under skogsbrandssommaren 2018.

Det konstaterar Maria Murphy, forskare vid Linköpings universitet, i en färsk avhandling.

■ – Sverige har kommit långt med digitaliseringen inom många områden, men här har det nästan inte hänt något, konstaterar hon.

De tekniska lösningarna finns, men strategi, ledning och finansiering saknas, framhåller Murphy.

I sin licentiatavhandling undersöker hon hur informations- och kommunikationsteknologi användes för att samordna frivilliga, både vid skogsbränderna och vid andra kriser i Sverige och utomlands. För Sveriges del var användningen av digitala lösningar och IKT för krisfrivillighet nästan obefintlig 2018.

Maria Murphy identifierar tre huvudområden där digitalisering skulle vara av stor betydelse för frivilligas arbete:

■ förmågan att övergripande koordinera frivilliginsatser

■ matcha behoven med tillgången på frivilliga med rätt erfarenhet, utbildning och utrustning

■ möjligheten att koordinera de praktiska insatserna på plats.

– Digitala verktyg kan göra stor skillnad. Potentialen är stor och arbetet skulle både gå lättare, snabbare och ge bättre resultat.

För att driva på utvecklingen efterlyser Maria Murphy helhetssyn och ledarskap.

– Krisfrivillighet är en angelägenhet för alla. Det är dock inte samhällsekonomiskt effektivt att var och en sitter på sin kammare och utvecklar appar och system. Flera aktörer i studien menar att MSB borde få mandat och ta taktpinnen för digitaliseringen, säger hon.

Stöd för att leda under svåra störningar

■ Vägledning för ledningsplatser utgiven

Jobbar du med samhällsviktig verksamhet och behöver stöd för hur verksamheten ska kunna ledas under svåra störningar eller höjd beredskap?

MSB har gett ut ett hjälpmedel – Vägledning för ledningsplatser.

■ För att säkra kontinuerlig och uthållig förmåga att samverka och leda behövs ett antal personella och materiella resurser som tillsammans med rutiner och metoder skapar förutsättningar för ledningsförmåga.

I vägledningen presenteras en delmängd av detta: ledningsplatsen, fysiskt anpassade lokaler, uthålliga försörjningssystem, robusta system för infor-

mationsdelning, samt en utbildad och övad organisation för drift och förvaltning.

– **Syftet är att ge konkreta** råd för nybyggnation och utveckling samt drift och förvaltning av ledningsplatser, med målet att aktörer med samhällsviktig verksamhet ska få ökad förmåga över hela hotskalan, säger Lars Berg, MSB:s enhet för ledningsplatser och säker informationsdelning.

Vägledningen är generell skriven för att kunna användas på alla nivåer i ledningsstrukturen och fokuserar på kontinuitetshöjande åtgärder för höjd ledningsförmåga.

Vägledningen tar upp analysmetoder som kan användas för att identifiera åtgärder som be-

höver vidtas, framgångsfaktorer för ledningsplatsen och beskriver övergripande strukturen för ledningsplatser på olika ledningsnivåer i samhället.

Publikationen innehåller även checklistor och läs mer-rutor som hänvisar till referensmateriel.

– Vägledningen innehåller inga kompletta eller detaljerade, tekniska projektbeskrivningar utan informationen hålls på övergripande nivå. Vid behov kommer den kompletteras med specifika dokument för olika målgrupper som då kommer finnas på msb.se, säger Lars Berg.

För att arbetet med ledningsplatser ska bli effektivt är det viktigt att vägledningens inne-

håll är känt i verksamheten. Förutom den ansvarige för ledningsplatser behöver fler befattningar vara engagerade i arbetet.

Kompetensområden som kan beröras är verksamhetsledning, ledningsorganisation (stab), kontinuitetshandling, civilt försvar, säkerhetsskydd, informationssäkerhet, it-drift, signalskydd, samband, arbetsmiljö, miljö, upphandling, logistik samt drift, förvaltning och utveckling av fastigheter och tekniska fastighetssystem.

Vägledningen kan laddas ner här: www.msb.se/sv/publikationer/vagledning-for-ledningsplatser/

Nytt system för ledningsutbildning

MSB presenterar ett helt nytt system för ledningsutbildning. Trotjänarna Räddningsledare A och Räddningsledning B går därmed i graven.

– Målet är en utbildning som är i takt med tiden, säger Anders Forsell, utbildningsutvecklare på MSB.

För ett antal år sedan hade MSB en mindre översyn på gång. Men efter skogsbränderna 2014 började det hända saker. Projektet för Enhetligt ledningssystem (ELS) startade och från årsskiftet är det krav att alla räddningstjänster ska ingå i ett större system, lagar och föreskrifter har förändrats.

– När vi såg att ELS skulle få stora effekter, då kan inte vi springa före och göra en översyn oaktat ELS. Vi måste ha samsyn. Dessutom har branschens arbetssätt förändrats.

Arbetet med ledningsutbildningen kopplades därför nära ELS. MSB:s arbete har också skett i samarbete med räddningstjänsterna, en referensgrupp utsedd via räddningstjänstrådet är knuten till arbetet.

Till våren kommer de nya utbildningarna att startas, anmälan är redan öppen på msb.se.

Något förenklat kan sägas att de gamla kurserna ersätts av Ledningskurs 1 och 2. De två ledningskurserna erbjuder dock utbildningar i fler ledningsfunktioner och roller som kan förväntas av dessa.

Ledningskurs 1

- Gruppledare: tre veckors utbildning. Ny funktion det bedrivs utbildning inom. Ger avgränsad ledningsförmåga utan behörighet som räddningsledare.
- Styrkeledare: nio veckor. Ledningsfunktion med behörighet som räddningsledare. I framtiden är tanken att de som gått Gruppledare ska kunna läsa sex veckor för behörighet som styrkeledare.

De som läst till deltidsbrandman eller Skydd mot olyckor, alternativt äldre motsvarande utbildning, är behöriga till båda kurserna.

Ledningskurs 2

- Insatsledare: åtta veckor. Tonvikt på insatsledning och insatsstöd. De som gått Styrkeledare är behöriga.
- Regional insatsledare, fyra veckor. Utökat ledningsstöd, samverkan och hantering av komplexa händelser. De som gått Insatsledare är behöriga.

Under hösten 2022 kommer dessutom delar av Ledningskurs 3 startas. Den erbjuder utbildning inom fyra ledningsfunktioner: vakthavande befäl, vakthavande räddningschef, larm- och ledningsoperatör samt larm- och ledningsbefäl.

– **Sammantaget blir det** en större flora av ledningsfunktioner i utbudet, och alltså möjlighet att tillgodose fler funktioner. Inom ELS finns roller som kan sorteras in i funktionerna. De nya utbildningarna blir en

Ledningskurs 1 och 2 har tonvikt på uppgifts- och insatsledning, Ledningskurs 3 på systemledning och larmskedet.

slags implementeringsresa för ELS, säger Anders Forsell.

■ **Finns det krav att man efter att ha genomgått en viss kurs ska ha verkat i rollen innan man söker till nästa kurs?**

– Nej, men det är ett starkt argument att man skaffar sig erfarenheter, även för organisationen som vill ha så välrustade medarbetare som möjligt. Det här är ingen utbildningsfabrik, det kommer ut människor som behöver stöd i sina roller såväl innan, under som efter utbildning.

– **Vi ser även över** möjligheten att erbjuda formellt stöd till räddningstjänstorganisationerna så att de kan erbjuda sina deltagare någon form av handledar- eller mentorskap som de själva ansvarar för.

Regional insatsledare är nå

got MSB aldrig bedrivit utbildning för tidigare, och har förstås koppling till kraven på större gemensamma ledningssystem.

– Mycket är nytt för oss alla, och det är med stor ödmjukhet vi tar oss an att leverera utbildningar i det nya systemet. Ett av skälen till att starta utbildning för regional insatsledare är att ge en påbyggnad som ger formaliserad utbildning för de som har den erfarenheten. Regionala insatsledare anammas allt mer, sedan är det upp till den egna organisationen hur de används och vilken kompetens som krävs i just deras organisation.

MSB:s ambition är att på årsbasis erbjuda utbildning för 192 styrkeledare, 78 gruppledare, 72 insatsledare och 72 re-

gionala insatsledare. Förutsatt att anslaget inte försämras.

– Det här är anslagsfinansierad utbildning, vi levererar ett nytt system med samma ramar och har en kostym att rätta oss efter.

Påbyggnadsutbildningen i räddningstjänst för brandingenjör rullar på som vanligt och påverkas inte av de nya ledningsutbildningarna. Däremot har de med utbildningen, precis som de som läst Räddningsledning B, behörighet till samtliga kurser i utbudet.

– Men det kommer även tas ett helhetsgrepp för påbyggnadsutbildningen utifrån ELS. Vi strävar efter att all ledningsutbildning hamnar inom ramen för ett system för att öka tydligheten om hur utbildningarna hänger ihop.

PER LARSSON

Utbildningsfilm för förskoleklasser

■ Eftersom förskoleklassernas årliga besök blivit inställda på grund av pandemin, har Räddningstjänsten Eskilstuna valt att skapa ett digitalt utbildningsmaterial.

En utbildningsfilm har tagits fram, som bygger på och är skapad som barnprogram, och passar barn cirka fyra till sju år.

Komplett med filmmaterialet finns också lärarhandledning och dokument med ”uppdrag” (läxor), som barnen får med sig hem. Utbildningen sköts helt och hållet av lärarna.

Räddningstjänsten Eskilstuna har tänkt fortsätta att använda utbildningen i framtiden som ett komplement till barnens besök,

MSB stänger webbplatser

■ MSB:s kanaler ska uppfattas som mer sammanhållna och tydligare. Det är syftet med den nya kanalstrategin som godkändes i juni.

En direkt konsekvens av detta är att webbplatserna säkerhetspolitik.se och dinsäkerhet.se stängs vid årsskiftet.

Det innehåll som bedöms vara relevant och faller inom MSB:s

eftersom den har fått bra återkoppling.

– Vi delar gärna med oss av vår utbildning till fler räddningstjänster om intresse skulle finnas, då vi bedömer att utbildningen inte är specifik för räddningstjänsten Eskilstuna, säger brandmannen Magnus Halling.

rie Myhr, ansvarig för kanalstrategin.

I dag finns en del innehåll på dinsäkerhet.se som inte faller inom MSB:s ansvarsområden, exempelvis information rörande fallolyckor, vintersäkerhet och barnsäkerhet. Den informationen kommer inte att flyttas till MSB:s webbplats.

Snart Mötesplats kontinuitetshantering

■ Den 11 november är det dags för årets upplaga av Mötesplats kontinuitetshantering. Förra året var en digital mötesplats plan B – i år är det plan A.

På programmet hittas bland annat:

■ Hur pandemin har påverkat arbetet med kontinuitetshantering

■ Hur vi kan inkludera perspektivet höjd beredskap

■ Hur det offentliga och näringslivet kan arbeta tillsammans

mans för att kontinuitetshandera Sverige AB.

Det kommer även gå att lyssna på Finlands perspektiv till arbetet.

Konferensen riktar sig till dig som arbetar med samhällsviktig verksamhet inom offentlig och privat verksamhet och som vill lära dig mer om kontinuitetshantering.

Inledningstalare är inrikesminister Mikael Damberg.

Information och anmälan på msb.se/kontinuitetshantering.

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund

ansvarar för räddningstjänsten inom Avesta, Hedemora, Fagersta och Norbergs kommuner.

Vår nuvarande befattningshavare går vidare till annat uppdrag. Därför söker vi:

Stf Räddningschef

tillika chef räddningsavdelningen

För mer information se vår hemsida

www.sdrf.nu

Välkommen med din ansökan senast 25 Oktober 2021.

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund svarar för räddningstjänsten i kommunerna Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.

BRANDMÄN

Tillsvidareanställning och semestervikariat

Vi söker personal till heltidsstationerna i Borås och Skene. Ett arbete för dig som är engagerad och vill arbeta brett inom räddningstjänstens verksamhet.

Välkommen med din ansökan senast **2021-10-10**.

Läs mer på www.serf.se

Bli kollega med Björn!

Vi söker styrkeledare till Samhällsskydd Mellersta Skaraborg. Vi vill nu knyta ännu fler härliga och drivna människor till oss, för att tillsammans arbeta med att utveckla vårt samhällsviktiga uppdrag.

Läs mer om tjänsten och om oss på www.smskaraborg.se

Annonsera i Tjugofyra7

Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 52 kommer ut 13 december.

Annonsbeställning: förhandsbokning senast 25 november, tryckfärdig annons senast 2 december.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42 mm; 2 spalter 88 mm; 3 spalter 135 mm; 4 spalter 181 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

Vi söker en

HR-expert till en deltidstjänst i Armenien

Som HR-expert kommer du stötta mottagarorganisationens arbete med att utveckla räddningstjänsten ur ett HR-perspektiv.

msb.se/jobb

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Vi söker

Lärare till MSB Revinge

- Lärare med inriktning mot tillsyn och olycksförbyggande inom skydd mot olyckor på olika kurser.
- Lärare med inriktning mot uppgifts- och insatsledning för främst gruppleddare och styrkeledare.
- Lärare med inriktning mot insatsledning och övergripande ledning för regionala insatsledare och kurserna inom Ledningskurs 3 samt RUB.

msb.se/jobb

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Läs fler nyheter på nätet: **tjugofyra7.se**

Behövs en vidare syn på mätbarhet

TILLSYN

Jag ser mig själv som lite av en tillsynsnörd, tycker det är intressanta tider att reflektera över den kommunala tillsynen enligt lagen om skydd mot olyckor.

I strävan att mäta effekter kan vi behöva ha en vidare syn på begreppet mätbarhet.

Varför vill vi mäta samhällsfenomen som tillsyn? Jag tror att en del är för att få ökad förståelse om diverse saker, som att lägga resurser där de behövs i samhället. En annan del kan vara att få en ökad förståelse för hur något ligger till, eller bidra till förändringar i samhället där det behövs. En gemensam del ur mina exempel skulle kunna vara ökad förståelse.

Genom att mäta kan vi få en ökad förståelse och med denna ökade förståelse kan vi få bra och behövliga handlingsanvisningar för bedömning och beslut (exempelvis beslutsprinciper) för tillsynsverksamheten.

Vissa saker är inte svåra att mäta, såsom antalet genomförda tillsyner eller antal förelägganden som en räddningstjänst har upprättat på ett år.

Vi kan kalla detta att mäta i snäv bemärkelse, den tillämpande måttstocken definierar i princip mätbarheten. Men detta kanske säger mycket lite om effekter av tillsynen. Det går också att mäta i vidare bemärkelse. Jag tror det är denna

Signal

”Kan det vara så att aspekten lagföljsamhet ger en ökad förståelse för tillsynens effekter i samhället?”

form av mätning det behöver funderas på, när vi vill öka förståelsen för effekter av samhällsfenomenet tillsyn.

Att mäta i vidare bemärkelse kan innebära att vi använder oss av verktyg och begrepp som inte avgränsas till en numerisk summering (exempelvis antal förelägganden). Lite av en egen favorit i sammanhanget är aspekten lagföljsamhet.

Ett exempel: I ett tillsyns-ärende kan ett föreläggande upprättas och i detta underlag anges bland annat brister och åtgärder. Om allt är som det ska kan det antas att bristerna blir avhjälpna, dvs lagföljsamheten har ökat.

Observera nu att jag skriver ökad lagföljsamhet, inte någon procentsats eller annan enhet. Kan det vara så att aspekten lagföljsamhet ger en ökad förståelse för tillsynens effekter i samhället? Finns det andra aspekter som kan vara av intresse såsom risk? Troligen.

Det kanske behövs att vi provar oss fram och lär oss efterhand, men jag tror att det kan

vara värt att försöka.

För många tillsynsmyndigheter finns inte resurser att tillsyna allt och alla. Med andra ord så kan det behövas göra bra urval.

Urval utgör nästan alltid en intressant fråga i studier av samhällsfenomen, och tillsyn enligt LSO (lagen om skydd mot olyckor) är nog inget undantag.

Jag har valt att lyfta fram tre begrepp som kan vara intressanta aspekter för beslutsprinciper om var tillsyn ska göras - sannolikhet, konsekvens (risk) och lagföljsamhet. I ett försök att spegla min reflektion har jag har nöjt mig att spegla ytterligheterna.

Ska vi göra tillsyn där det kan förväntas vara hög lagföljsamhet eller där det förväntas vara låg lagföljsamhet?

Ska vi göra tillsyn där det finns låg sannolikhet för brand/skador eller där det finns hög sannolikhet för brand/skador?

Ska vi göra tillsyn där konsekvenserna för en brand förväntas vara låga eller där konsekvenserna kan förväntas vara höga?

För min del skulle ett klart fall om var tillsynen bör göras, vara där det förväntas vara låg lagföljsamhet, hög sannolikhet för brand/skador och konsekvenserna förväntas kunna bli höga.

Antal kommunala tillsyner och antal förelägganden är lätt att mäta. Men tillsynerna behöver kanske mätas i en vidare bemärkelse, anser insändarskribenten.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Motsatsen skulle då vara att välja bort tillsynen där det finns hög lagföljsamhet, låg sannolikhet för brand/skador och konsekvenserna kan förväntas vara låga. Dessa fall utgör bara exempel och det finns flera olika sätt att ställa upp beslutsprinciper.

Utvärdering av tillsynsinsatser:

Mäta effekter av tillsyn och det goda urvalet för gemensam nämnare, vilka gemensamma nämnare har de?

Det finns nog flera, men för mig finns lärandet som gemensam nämnare. Som pedagog/beteendevetare är jag intresserad av vilket lärande som behövs och hur det kan stimuleras. Jag vill med detta bara kort skicka med en fråga:

Görs det utvärderingar av tillsynsinsatser, eller något som kan jämföras med det som görs inom räddningstjänsten för räddningsinsatser?

Med utvärderingar tänker jag mig då att resultatet bedöms utifrån utvärderingskriterier, ex. en jämförelse och bedömning av resultat och mål. Jag tror mig veta att det görs utifrån antal tillsyner (”pinnar”) men jag undrar och hoppas på att utvärderingar även gjorts utifrån andra kriterier.

I den nya föreskriften för tillsynsplanering och utförande hoppas jag att det finns utrymme att ta med en sådan reglering. För jag tror att det behövs.

MARKUS BLÅDER
rättssociolog

Vill du ha en egen tidning? – så här prenumererar du

■ Tjugofyra7 är en gratistidning som alla intresserade kan prenumerera på. Vill du ha en egen tidning hem i brevlådan, eller kanske till jobbet? Skicka då e-post med adressuppgifter till: redaktionen@tjugofyra7.se

Adressändring

Har du flyttat och behöver adressändra, e-posta då också till: redaktionen@tjugofyra7.se
Ange då också din gamla adress så vi kan hitta dig i prenumerationsregistret.

Välkommen att tycka till!

■ Alla är lika välkomna att delta i debatten.

Det går bra att skriva under signaturen, men vi behöver dina uppgifter för att vid behov kunna ta kontakt. Anonymiteten är grundlagsskyddad och uppgifterna stannar inom redaktionen.

E-post: redaktionen@tjugofyra7.se

Postadress:

Min Åsikt, Tjugofyra7, 652 12 Karlstad.

Den 3 juni i år fick Patrik Eld äntligen uppleva späckhuggare utanför Bohusläns kust. Då hade han sökt efter dem i sex år.

FOTO: PATRIK ELD

”Det slår allt annat jag upplevt”

I sex år letade han. Sedan fick brandmannen och naturfotografen Patrik Eld äntligen närkontakt med späckhuggare igen.

– Det slår allt annat jag har upplevt!

■ Bohuslänningen Patrik Eld fotograferar natur i allmänhet och fåglar i synnerhet. Han beskriver det som sin stora passion i livet.

Sommaren 2015 var han ute på havet för att leta efter stormfåglar när luften oväntat fylldes av måsar och trutar. Plötsligt fick Patrik syn på tre späckhuggare intill båten: en hona, hane och en liten kalv. De hade rört upp sill och makrill som fåglarna var efter.

– Det slår allt annat jag har upplevt. Sedan dess har jag varit ute med båten året runt och letat efter späckhuggare, berättar Patrik.

Han utgår från Lysekil och rör sig sedan i en triangel mellan Marstrand i söder, Väderöarna i norr och Skagen i väster. Grindvalar, vikvalar och inte minst tumlare har han fått syn

Brandmannen och naturfotografen Patrik Eld.

FOTO: PETER GRAHN

på. Späckhuggarna lät däremot vänta på sig.

Forskare tror att en flock späckhuggare blivit stationär i Skagerrak. Dessa brukar i regel sikta på svenska västkusten någon gång om året, oftast i maj eller juni, och då främst långt utomskärs.

Patrik konstaterar att mycket tid och tur ska till för att få se djuren, vilket gör upplevelsen ännu större.

– Det är något med mystiken – du vet inte när eller var, men att när de väl kommer så blir det otroligt pampigt och magnifikt.

Den 3 juni i år fick Patrik ett samtal från en granne som är yrkesfiskare. Späckhuggare var synliga vid ankringsplatsen för oljefartygen som ska till raffinaderiet i Lysekil.

Han skyndade sig dit och hittade flocken ganska omgående.

– I tre timmar följde vi efter när späckhuggarna rörde sig norrut, innan de i höjd med Hållö vek av snett västerut. Vi höll ordentligt avstånd – om de är nyfikna kommer de fram till dig.

Och nyfikna var de. Den här gången befann sig åtta späck-

huggare runt och under båten. Patrik bedömer att den stora hanen var omkring åtta meter lång.

Han säger att han aldrig blev rädd, däremot tagen av stundens allvar på ett sätt han inte känt i något annat sammanhang.

– Tänk dig att du är långt ute till havs. Det är varmt och stilla, allt du ser är himmel och hav, och plötsligt bryts vattenytan av en ryggfena och du hör deras höga blåsljud. Det blir ett nästan överkligt skådespel. Man känner sig väldigt liten och som en del av naturen.

Mötet han väntat på i sex år blev så omtumlande att Patrik knappt kunde sova på natten.

Patrik Elds möten med späckhuggarna har resulterat i flera bilder som ställts ut på olika platser i Bohuslän. Bland annat går några att beskåda på Preemraffs brandstation.

Genom att jämföra fenorna på fotografierna, såg han att den lilla späckhuggarfamiljen han mötte 2015 även var med i flocken han såg i år.

Under 2018 och 2021 har

PROFIL

Patrik Eld

- Ålder: 50 år.
- Bor: Lysekil.
- Familj: Hustru, son och två bonusdöttrar.
- Gör: Är brandman på Preemraff Lysekil, Sveriges största oljeraffinaderi.
- Motivation: 2005 drabbades han av en allvarlig cancerform som höll på att kosta honom livet. ”Efteråt ville jag inte vänta med saker längre. Så jag köpte både kamera och båt, något jag länge drömt om”. Sedan dess har han ägnat sin lediga tid åt naturfotografering.
- Övrigt: Fler bilder finns på www.patrikeld.com

späckhuggarna syns ovanligt ofta utanför Bohusläns kust. De har en rutt som Patrik och hans likasinnade försöker lista ut.

– Det räcker inte med att ha sett späckhuggare en eller två gånger, jag vill ha mer. Jag kommer ta varje tillfälle i akt att fortsätta leta längs kusten och ute på Skagerrak.

MARIA HANSEN